

Actieplan Opglabbeek

Vinpoot- salamander

Actieplan Opplabbeek

Vinpoot- salamander

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

SAMENVATTING

Samenvatting

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa

Limburg is bekend om haar "groene" imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de oppervlakte Vlaamse natuur ligt in Limburg. Meer dan negentig procent van de in Vlaanderen aanwezige dieren en planten, vind je ook in Limburg. Meer nog: heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten komen uitsluitend in Limburg voor. En deze biodiversiteit is heel belangrijk. Wereldwijd levert ze de mensen heel wat op: een goede leefomgeving, gezond voedsel, drinkbaar water, een veilige thuishaven, controle en bestrijding van ziektes, enz.

Deze natuurlijke rijkdom verdwijnt, niet alleen in ver afgelegen regenwouden, maar ook bij ons. Beleidsmakers realiseerden zich dan ook dat er nood was aan concrete acties om deze achteruitgang te stoppen. Dit mondde uit in het "**Countdown 2010-initiatief**", een Europese oproep om de handen in elkaar te slaan om het verlies aan biodiversiteit te stoppen. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken. Al heel wat jaren wordt er in de provincie Limburg pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en die traditie zetten we voort.

Om zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven sloegen het provinciebestuur van Limburg en de Limburgse regionale landschappen de handen in elkaar en lanceerden ze met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) een uniek project: "Gemeenten adopteren Limburgse soorten".

Alle vierenvestig Limburgse gemeenten adopteerden elk een typisch Limburgse soort. Voor deze soort gaan ze de komende jaren extra zorg dragen. Het voorliggende gemeentelijk actieplan, dat het projectbureau samen met de gemeente geschreven heeft, is hiervan de start. Terreinacties zijn de spil waarrond alles draait, maar het project gaat verder. Ook communicatie, sensibilisatie en educatie krijgen hun plaats. Bij al deze activiteiten worden zoveel mogelijk mensen binnen de gemeente betrokken.

Zo wordt de bescherming van de typische soort een zaak van iedereen.

Opglabbeek adopteert de vinpootsalamander

Met de vinpootsalamander heeft Opglabbeek de kleinste watersalamander van het land geadopteerd. Deze zeldzame salamander is een typische soort voor de Vallei van de Bosbeek en zijbeken. In Limburg komt deze soort voornamelijk op het Kempens Plateau voor. Samen met natuurverenigingen en eigenaars van vijvers (en zelfs tuinvijvertjes) kan de gemeente heel wat doen voor deze soort.

De mannetjes zijn in de voortplantingsperiode makkelijk te herkennen aan de zwarte zwemvliezen tussen de tenen en aan het draadje aan het uiteinde van de staart. Buiten de voortplantingsperiode zijn vinpootsalamanders moeilijk te onderscheiden van kleine watersalamanders. De vinpootsalamander heeft een ongevlekte, rozige keel, terwijl de kleine watersalamander meestal (maar niet altijd) een gevlekte keel heeft.

De vinpootsalamander komt vooral voor in of nabij heideterreinen en relatief kleine loof- en naaldbossen op zandige en vlakke bodem. Tevens is de soort te vinden nabij grote boscomplexen en hellingbossen in heuvelachtige gebieden. Plassen met stilstaand water, zoals karrensporen, sloten, weidepoelen, vijvers, vennen, bronnen en bospoelen worden ook gebruikt als voortplantingswater. Na de voortplanting leven de volwassen salamanders op het land, waar ze vooral 's nachts op zoek gaan naar voedsel zoals insecten, slakken en regenwormen. Overdag en 's winters verschuilen ze zich, meestal in groep op vochtige en vorstvrije plaatsen zoals onder vlakke stenen, grondhopen, houtstapels, takken, stukken schors, boomstammen, enz. in de nabijheid van water.

De belangrijkste bedreiging voor de vinpootsalamander vormt het verlies aan biotoop (zowel water- als landbiotoop). Dus de doelstelling is in Opglabbeek om deze voortplantingsplaatsen terug te herstellen, in combinatie met het omringende landschap. Om een zicht te krijgen op mogelijke voortplantingswateren, wat de toestand ervan is, wie de eigenaar is en of er vinpootsalamander in voorkomt, dient er een inventaris opgemaakt te worden van alle waterpartijen in de Vallei van de Bosbeek en haar zijbeken. Ook de migratiemogelijkheden en – knelpunten dienen bekeken en aangepakt te worden.

De bestaande waterpartijen zijn vaak vijvers bij (voormalige) weekendhuisjes. Meestal zijn er sparren rondom de vijver geplant en zijn de oevers heel steil (vaak met oeverversteviging).

Om deze poelen geschikt te maken voor de vinpootsalamander, dienen de sparren en andere exoten gekapt te worden en de oevers afgeschuind te worden. Ook wordt de poel best visvrij gemaakt. Dit kan door de poel in het najaar droog te laten vallen.

De weekendhuisjes in de Vallei van de Bosbeek en de Kleine Beek liggen in natuurgebied. De gemeente voert hier een uitdoofbeleid. Tevens liggen deze percelen in de aankoopperimeter van Natuurpunt. Waar de mogelijkheid zich voordoet, koopt Natuurpunt deze percelen. De gemeente ondersteunt Natuurpunt hier op een praktische manier: bv. bulldozer e.d. ter beschikking stellen, afbraakmateriaal wegvoeren,...

Het landbiotoop van de vinpootsalamander bestaat uit heideterreinen en bossen (waaronder hellingbossen). Rondom de vijvers mag het niet te netjes zijn. Wat gekapte boomstammen en takken kunnen dus best blijven liggen.

Om te migreren naar andere leefgebieden gebruiken vinpootsalamanders beken, grachten, poelen, houtkanten, enz. als verbindingsweg. Uitgezonderd enkele geïsoleerde gevallen (in Opgabbeek Turfven en Ruiterskuilen) is de biotoop van de vinpootsalamander rechtstreeks gerelateerd met beekvalleien. Vandaar dat de beken, gecombineerd met verbindende elementen, uitermate belangrijk zijn om nieuwe leefgebieden te creëren.

Ook in het gebied Ruiterskuilen - Turfven komt de vinpootsalamander voor. Dit gebied is van het Agentschap voor Natuur en Bos. Voor dit gebied gaat er in de toekomst een bosbeheerplan opgesteld worden. Bij de opmaak van dit bosbeheerplan wordt de vinpootsalamander mee opgenomen. Nadere inventarisaties zullen de concrete acties verder mee bepalen.

Ook de inwoners van Opglabbeek kunnen iets voor de vinpootsalamander doen. Want deze soort kan ook wel in tuinvijvers voorkomen. Samen met de plaatselijke verenigingen (bv. oudercomité, vrouwenbeweging, jeugdbeweging, Natuurpunt, enz.) kan de gemeente een wedstrijd organiseren rond het (her)inrichten van tuinvijvers voor de vinpootsalamander. Ook worden mensen aangemoedigd om de soorten in hun vijver te monitoren. Op deze manier combineer je verschillende doelstellingen: je creëert betrokkenheid van mensen met de adoptiesoort, er ontstaat nieuw leefgebied en je krijgt monitoringresultaten.

Om te weten of onze terreinacties de juiste resultaten boeken, is monitoring (meten = weten) belangrijk. Een groepje vrijwilligers die jaarlijks inventariseren, kan een schat aan informatie opleveren.

In de toekomst kan er ook met de buurgemeenten As en Maaseik samen gewerkt worden rond de Bosbeek-soorten, van bron tot monding. De bosbeekjuffer is de mascotte van zuurstofrijk stromend water en dus een indicator voor de waterkwaliteit van de beek. De jeneverbes stond vroeger ook boven op de droge flanken van de vallei, en is dus de mascotte van het aangrenzende landschap van de Vallei van de Bosbeek (die het Kempens Plateau doormidden snijdt). De vinpootsalamander is dan weer de mascotte van het landschap van het kleinschalige beekdal.

INHOUDSTAFEL

Samenvatting.....	7
Gebruikte afkortingen	13
1 Algemene inleiding	17
1.1 Kader	17
1.2 Het probleem	17
1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"	18
1.4 Europese verdragen en initiatieven	20
1.5 België en Vlaanderen	21
1.6 Limburg.....	22
1.7 Limburgse soorten	23
1.8 Het project	23
2 Vinpootsalamander.....	29
2.1 Motivatie voor de soortkeuze	29
2.2 Beschrijving van de vinpootsalamander	29
3 Toestand in de gemeente	35
3.1 Beschrijving / situering van de gemeente	35
3.2 De vinpootsalamander.....	36
3.3 Reeds uitgevoerde acties	38
4 Concrete doelstellingen	41
4.1 Algemene doelstellingen.....	41
4.2 Doelstellingen van de te nemen acties	46
5 Acties.....	49
5.1 Acties op het terrein.....	49
5.2. Administratieve acties.....	52
6 Communicatie.....	55
6.1 Provinciale communicatie	55
6.2 Regionale communicatie	58
6.3 Gemeentelijke communicatie.....	62
7 Monitoring en beheersevaluatie.....	67
7.1 Inventariseren van de inspanningen	67
7.2 Monitoring van de soort	68
7.3 Taakverdeling	70
8 Verdere acties	75
Literatuurlijst	79
Bijlagen.....	83
Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Opglabbeek	83
Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden	85
Bijlage 3: lijst met contactpersonen	87
Bijlage 4: basistekst communicatie.....	89
Bijlage 5a: invulformulier status poelen	91
Bijlage 5b: invulformulier inventarisatie poelen.....	93

Gebruikte afkortingen

BS	Belgisch Staatsblad
CITES	Convention on the International Trade of Endangered Species
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EU	Europese Gemeenschap
GALS	Gemeenten adopteren Limburgse soorten
GST	Gemeentelijke Soortentabel
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
KLE	Kleine Landschapselementen
KB	Koninklijk Besluit
KHLim	Katholieke Hogeschool Limburg
KMO	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
LIKONA	Limburgse Koepel voor Natuurstudie
MKZ	Mond- en klauwzeer
MOS	Milieuzorg Op School
NME	Natuur- en Milieueducatie
Cel NTMB	Cel Natuurtechnische Milieubouw
PNC	Provinciaal Natuurcentrum
RLH	Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw
RLKM	Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw
RLLK	Regionaal Landschap Lage Kempen vzw
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
WHC	UNESCO World Heritage Convention
XIOS Hogeschool	eXpertisecentrum voor Industrie, Onderwijs en Samenleving

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

1 Algemene inleiding

1 Algemene inleiding

1.1 Kader

De provincie Limburg kan een mooi biodiversiteitrapport voorleggen. De provincie is immers de hoedster van heel wat bijzondere soorten die vaak opvallend minder in de andere Vlaamse provincies voorkomen. Echte **Limburgse soorten** dus die we samen met hun leefgebied willen behouden en waar mogelijk versterken.

Het provinciebestuur en de regionale landschappen sloegen dan ook de handen in elkaar en lanceerden - met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) - eind 2005 het project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten (GALS)".

Een wel heel bijzonder project waarbij we een sterk merk (de Limburgse soorten) via een eenvoudig concept ("adoptie") in de kijker zetten. Elke gemeente in Limburg werd gevraagd een voor haar streek typische plant- of diersoort te adopteren, een soort die bijna uitsluitend in die gemeente voorkomt of die de ambassadeur is voor het typische landschap van de gemeente. Soorten die het karakter van de gemeente onderlijnen en waarvoor de gemeente een bijzondere inspanning wil doen. Een schot in de roos zoals bleek, want in juni 2006 had elk van de vierenvestig Limburgse gemeenten "haar" soort geadopteerd.

Gemeenten willen zich inzetten voor hun natuur. Ze willen dat ook liefst samen met andere mensen doen. Het actieplan, dat je nu in handen hebt, is dan ook het resultaat van heel wat overleg met de gemeenten, natuurbeheerders, boeren, industriëlen, onderwijzers, jagers, jongeren, de regionale landschappen, de provincie en het Vlaamse gewest. Al deze mensen werkten samen met ons een aantal concrete acties uit die de geadopteerde soort ten goede komt. Ook die benadering is uniek. Samenwerken werkt!

Natuurbehoud betekent niet enkel dat je de mensen met elkaar in contact brengt, het betekent ook dat je ze terug in contact brengt met de natuur. Dat is belangrijk want we vergeten vaak dat wij nog altijd een deel van die natuur zijn. Net als andere soorten hebben we de natuur nodig om te overleven. Wij beïnvloeden onze omgeving net zoals andere soorten, maar dat hoeft niet altijd een probleem te zijn.

Eigenlijk is dit plan dus een handleiding waarmee je zelf aan de slag kan. Wat kan jij als gemeente, of als inwoner doen voor je Limburgse soort? Geen grote woorden, maar daden. Of toch nog één groot woord: "Countdown 2010", een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen.

1.2 Het probleem

Dat soorten verdwijnen is normaal. Dat zeer veel soorten in korte tijd verdwijnen is niet normaal. Dat is nochtans wat er op dit moment gebeurt. Wetenschappers spreken zelfs van een "zesde extinctiegolf". Wereldwijd wordt ongeveer twintig procent van de gewervelde, vijftig procent van de ongewervelde dieren en zeventig procent van de planten bedreigd.

Het probleem stelt zich ook in Vlaanderen. Ongeveer zeven procent van de Vlaamse soorten is in minder dan vijftig jaar tijd verdwenen. Dertig procent wordt als 'kwetsbaar' of 'met uitsterven bedreigd' geklasseerd (Peeters, 2003, 2004). De Bruyn et al. (2003) spreken zelfs van dertig tot vijftig procent bedreigde soorten.

In Limburg gaat het weliswaar iets beter met de natuur, maar ook hier verdwijnen soorten. Denken we maar aan de vuursalamander, de ortolaan, het korhoen of de herfstschroeforchis. De achteruitgang van de veldleeuwerik of grauwe gors is alarmerend en soorten zoals de knoflookpad, de hamster en de rosse sprinkhaan zijn met uitsterven bedreigd.

De belangrijkste oorzaken van deze achteruitgang zijn gekend. Vernieling van leefgebied en versnippering, als gevolg van onze bouwwoede (huizen, industrie, infrastructuur, ontginning gronden voor landbouw), vervuiling, een ongewenst maar vaak aanwezig bijproduct van onze welvaartmaatschappij, verzuring en klimaatwijziging door de uitstoot van gassen uit o.a. huisverwarming, auto's en industrie bedreigen onze natuur. Ook overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen en (ongewilde) introductie van invasieve soorten kunnen onze fauna en flora bedreigen. We kunnen het tij nochtans keren en daar zijn geen onmenselijke inspanningen voor nodig.

1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"

Vanaf de jaren zeventig zagen heel wat internationale verdragen het daglicht. Die verdragen zijn de basis van ons natuurbehoud. Ze plaatsten natuurbehoud stevig op de politieke agenda. Landen die dergelijke verdragen ondertekenen, verplichten zich er immers toe de gemaakte afspraken in hun eigen nationale wetgeving te verankeren. In tabel 1.1 geven we een overzicht van de belangrijkste internationale verdragen die met het behoud van soorten en/of hun leefgebieden te maken hebben.

Jaar	Document	Doel
1971	RAMSAR verdrag	Het behoud van waterrijke gebieden (www.ramsar.org)
1972	Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (WHC)	Beschermen en bewaren voor de komende generaties van natuurlijke en culturele rijkdommen van wereldbelang (http://whc.unesco.org/world_he.htm)
1973	Convention on the international trade of endangered species of fauna en flora (CITES)	Bepalen van de voorwaarden waaronder bepaalde bedreigde planten en dieren (niet) verhandeld mogen worden (www.cites.org/)
1980	The world conservation strategy	Behoud van essentiële ecologische processen, genetische diversiteit en aanzet tot duurzaam gebruik
1987	Het Brundtland Rapport ("Our common future")	Behoud via duurzaam gebruik. Ontwikkeling en natuurbehoud zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (vb. armoede is de grootste oorzaak van verlies aan biodiversiteit)
1992	Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Behoud van de biodiversiteit (www.biodiv.org)

Tabel 1.1 De belangrijkste verdragen die voor het behoud van de biodiversiteit belangrijk zijn.

Het belangrijkste internationale verdrag voor het natuurbehoud is ongetwijfeld "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit" dat één van de uitkomsten was van de "UN Conference on Environment and Development" georganiseerd in Rio in 1992. In dit verdrag staan twee begrippen centraal: "behoud van de biodiversiteit" en "duurzaam gebruik".

Biodiversiteit

Het woord biodiversiteit rolt niet eenvoudig van de tong. In "Het verdrag inzake het behoud van de biologische diversiteit" wordt het als volgt gedefinieerd (Art. 2):

de **variabiliteit** onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken, dit omvat mede de **diversiteit tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen**.

Variatie dus: tussen soorten (a), binnen soorten (b) en van ecosystemen (c).

- a. Hoe meer planten- en diersoorten je in een gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit. Maar er is meer.
- b. Hoewel we allemaal tot dezelfde soort behoren, lijken we zelden als twee druppels water op elkaar. We zijn geen identieke kopieën, omdat we verschillend erfelijk materiaal hebben. Hoe meer van die erfelijke varianten je in een groep planten, dieren of mensen hebt, hoe hoger de biodiversiteit.
- c. Planten en dieren (biotische factoren), bodem, water, lucht (abiotische kenmerken) en de wisselwerking tussen al die componenten vormen samen ecosystemen. Het geheel is echter veel meer dan de som van de delen. Planten en dieren passen het milieu immers aan hun noden aan. Denk aan bevers die met hun dammen compleet nieuwe ecosystemen creëren. De omgeving beïnvloedt op haar beurt de planten en dieren. Een dikke pels in koude streken, een lange snavel of tong om stuifmeel uit bloemkelken te zuigen, we kennen allemaal wel voorbeeldjes. Hoe complexer het systeem, of hoe meer systemen je in een bepaald gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit.

Biodiversiteit behouden is belangrijk en niet enkel omdat planten en dieren mooi zijn. De effecten van bepaalde (milieu)risico's worden door de natuur getemperd. Zo worden kwetsbare kusten beschermd door begroeide duinengordels, voorkomen meanders overstromingen in woongebieden en spelen planten een belangrijke rol in het voorkomen van erosie. De ecosystemen regelen processen die het leven op aarde mogelijk maken. Ze zorgen voor zuiver water, zetten zonne-energie om in biomassa (= plantenmateriaal). Ze regelen de luchtkwaliteit en het klimaat. Ze verbeteren de bodemvruchtbaarheid en regelen de recyclage van nutriënten. Planten, dieren maar ook eencelligen liggen aan de basis van talrijke industriële processen en leveren ons voedsel, brandstof, vezels en geneesmiddelen. Maar een hoge biodiversiteit heeft ook een eigen schoonheid. Een gebied met veel soorten, enkele zeer zeldzame soorten of een bijzonder ecosysteem heeft voor heel wat mensen een bijzondere aantrekkingskracht. Recreatie en toerisme spelen hier trouwens vaak op in.

Je kan je natuurlijk afvragen of het verdwijnen van een bepaalde plant, een bepaald dier of een bepaalde genetische variant een groot probleem is. Die vraag kunnen we niet met een eenvoudig ja of nee beantwoorden. Het blijft namelijk koffiedik kijken hoe de dingen er binnen honderd, duizend of een miljoen jaar zullen uitzien. Wat we wel zeker weten is dat de dingen veranderen.

Het klimaat verandert in de loop der tijden. Er verschijnen nieuwe ziektes (MKZ, vogelgriep, blauwtong) of er doen zich catastrofes voor (overstromingen, vulkaanuitbarstingen, milieurampen). Daardoor verdwijnen soorten uit een gebied en komt er plaats vrij die andere soorten kunnen innemen. Op zich is daar niets mis mee ... zolang het aantal soorten en ecosystemen groot genoeg blijft. De veranderingen zijn immers niet altijd voorspelbaar. We weten dus ook niet welke soort of variant op een bepaald moment het gepaste antwoord op die **onvoorziene veranderingen** zal bieden! Een groot aantal varianten in de natuur verhoogt echter de kans dat we het juiste antwoord in huis hebben. Landbouwers zijn vertrouwd met dit probleem. Nieuwe ziektes of klimaatsomstandigheden vereisen resistente/aangepaste varianten.

Biodiversiteit behouden is dus investeren in de (onze!) toekomst. Biodiversiteit behouden betekent vooral dat we verstandig met onze natuurlijke hulpbronnen moeten omspringen. Duurzaam dus.

Duurzaam gebruik

In het Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit (1992) wordt **duurzaam gebruik** als volgt gedefinieerd.

Het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, aldus in stand houdend het vermogen daarvan om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de verwachtingen van huidige en toekomstige generaties.

Net als andere soorten hebben mensen behoeften. Wij verwachten een kwaliteitsvol en waardig leven te leiden. Bovendien hebben ook de volgende generaties – onze kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen - recht op een dergelijk leven. Dit kan enkel als we de draagkracht – de grens van wat de natuur aan kan - respecteren. Natuur vernieuwt zich weliswaar, maar daar is tijd en plaats voor nodig.

Bij het zoeken naar een duurzame oplossing, houd je rekening met zowel **ecologische**, **economische** als **socio-culturele** aspecten. Die drie aspecten zijn **geen tegengestelden**. Ze beïnvloeden elkaar en ze kunnen met elkaar in conflict komen. Een duurzame oplossing is echter zowel ecologisch, als economisch, als socio-cultureel in orde. Een beheersmaatregel is enkel duurzaam als hij betaalbaar is. Als de mondige burger besluit dat een kippenei slechts zoveel gram dioxine mag bevatten, dan zal de bedrijfsleider zich hierbij moeten neerleggen. Een mooi park in de buurt van je bedrijf kan de productiviteit van je werknemers verbeteren, maar dan moet je wel de nodige ruimte voorzien. En zo kunnen we nog heel wat voorbeelden geven.

1.4 Europese verdragen en initiatieven

Op volgende weblink vind je een overzicht van alle Europese verdragen en richtlijnen die met het behoud van de biodiversiteit te maken hebben: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>.

De internationale verdragen werden in Europa vooral in de **vogelrichtlijn (1979)** en de **habitatrictlijn (1992)** verankerd. Deze richtlijnen vormen tevens het kader waarbinnen de voorzieningen van het **verdrag van Bern (1981)** worden toegepast. De habitat- en vogelrichtlijn verschaffen bovendien het kader voor de oprichting van een Europees ecologisch netwerk, **Natura 2000 (1992)**.

Het **verdrag van Bonn (1982)** of het “Verdrag inzake de bescherming van migrerende wilde diersoorten”, dat in 1998 aangepast werd, regelt de bescherming van migrerende dieren die minstens een deel van hun levenscyclus in Europa doorbrengen. Dit verdrag mondde uit in een aantal andere verdragen die de bescherming van specifieke soortgroepen regelt.

In 2001 te Gothenburg bleek echter dat er vooral nood was aan concrete doelstellingen. Dit mondde in 2002 uit in “Het 6de milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap (Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze)”. In 2004 werd de “2010 doelstelling” herbevestigd te Malahide en werd tevens in de schoot van het IUCN het “**Countdown 2010-initiatief**” opgestart (www.countdown2010.net). Dit is een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen. Geen ronkende verklaringen meer, maar concrete doelstellingen en acties. De provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen zijn allen partner van dit initiatief.

1.5 België en Vlaanderen

België ondertekende heel wat internationale en Europese verdragen. Dat verplicht België ertoe de inhoud van deze verdragen in nationale wetgeving om te zetten. België is evenwel een federale staat, waarbij een hele reeks bevoegdheden zijn toegewezen aan de gewesten. Dit is ondermeer het geval voor natuurbehoud. De gemaakte beloftes moeten dus in de Vlaamse decreten en besluiten verankerd worden.

De belangrijkste Vlaamse decreten zijn het **natuurdecreet** en het **bosdecreet**. Belangrijke initiatieven zijn het creëren van natuurreservaten (natuurdecreet), het creëren van een ecologisch netwerk (cf. VEN-afbakening, natuurdecreet), het stimuleren van duurzaam gebruik (criteria duurzaam bosbeheer) en de bescherming van een aantal diersoorten (via het KB van 22 september 1980) en plantensoorten (via het KB van 16 februari 1976). Er is echter nog heel wat werk aan de winkel, aangezien veel decreten nog niet volledig naar uitvoeringsbesluiten werden vertaald. Dit betekent dat op dit moment niet duidelijk is hoe ze toegepast moeten worden.

De aanpak die bij het opstellen van de Vlaamse decreten gebruikt werd, een zeer sterk gestuurde top-down benadering met een beperkt aantal belangengroepen, heeft niet altijd het gewenste resultaat opgeleverd. Onze milieu- en natuurwetgeving is zeer complex. Ze is bovendien over verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen versnipperd. Een slechte zaak voor de natuur, want erg transparant kan je ze niet noemen. Het Vlaamse gewest kiest momenteel echter steeds vaker voor inspraakmodellen, waarbij een zo ruim mogelijke groep belanghebbenden (stakeholders) geraadpleegd wordt. Dat is alvast een stap in de goede richting.

In tabel 1.2 geven we een overzicht van hoe België zijn afspraken in nationale wetgeving heeft gegoten.

Verdrag	België/Vlaanderen
Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Decreet van 19 maart 1996 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake biologische diversiteit en van de bijlagen I en II, gedaan te Rio de Janeiro op 5 juni 1992" (BS 24/5/96)
Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren en planten (CITES)	Ondertekend door België in 1983, van toepassing in België sinds 1984.
RAMSAR	Ondertekend door België op 5 juni 1992
World heritage convention (WHC)	Ondertekend door België in 1996
Verdrag van Bern – 'Verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu'	Wet van 20 april 1989 houdende goedkeuring van het verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa en van de Bijlagen, I, II, III en IV, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (BS 29/12/90, Bijlage I gewijzigd in BS 15/6/91)
Verdrag van Bonn – 'Verdrag over de bescherming van migrerende wilde diersoorten'	Wet van 27 april 1990 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake bescherming van trekkende wilde diersoorten en van de Bijlagen I en II, opgemaakt te Bonn op 23 juni 1979 (BS 29/12/90)
Habitatrichtlijn(1992)/Vogelrichtlijn (1979)/Natura2000/ Ramsar Conventie	Decreet van 19 juli 2002 houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, van het bosdecreet van 13 juni 1990, van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van wet zoals aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse gewest, van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen en van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd bij KB van 16 maart 1968 (BS 31/10/02)

Tabel 1.2 Overzicht van de wijze waarop de internationale verdragen in de Belgische of Vlaamse wetgeving verankerd werden.

1.6 Limburg

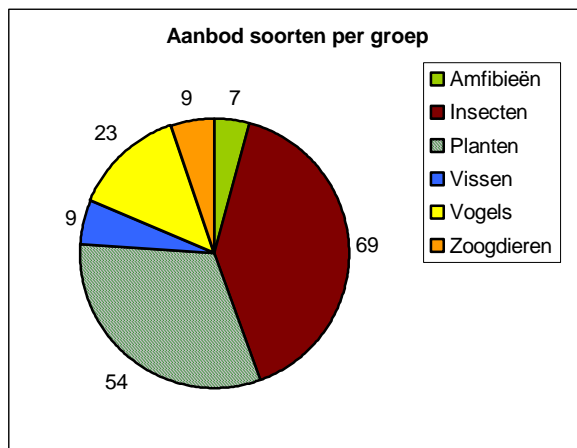
De provincie Limburg voert sinds 1991 een soortgericht natuurbeleid, vooral via de werking van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA), die zich bezighoudt met het bestuderen van de Limburgse flora en fauna, het publiceren van de onderzoeksresultaten en het opzetten van opleidingen voor mensen die zich voor natuur interesseren. Al die kennis wil de provincie nu in praktijk omzetten. In haar "Milieubeleidsplan provincie Limburg 2004-2008" engageert de provincie zich in project 3 "Soortgericht Natuurbeleid" om de typisch Limburgse soorten te behouden en te versterken. Het GALS-project is een van de manieren waarop de provincie haar beloftes nakomt. Het bijzondere aan Limburg is dat een aantal van de nodige overlegplatforms hier al meer dan tien jaar bestaat.

De Limburgse regionale landschappen hebben in dit project ook een belangrijke rol te spelen. Ze hebben de nodige flexibiliteit en slagkracht om opdrachten snel uit te voeren en zijn een belangrijke schakel naar de gemeenten.

1.7 Limburgse soorten

In 2003 gaf de provincie Limburg het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) de opdracht te onderzoeken welke soorten typisch zijn voor de provincie Limburg. Die selectie gebeurde op basis van gegevens die o.a. door de vrijwilligers van LIKONA verzameld werden.

Een 'typisch Limburgse soort' is een soort waarvan minstens 33% van de bezette Vlaamse IFBL- of UTM-hokken in Limburg liggen en die de status 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' heeft op een Vlaamse Rode Lijst (Colazzo & Bauwens, 2003). Soorten dus die voornamelijk of zelfs uitsluitend in de provincie Limburg gevonden worden. In totaal werden 171 soorten - verdeeld over zes groepen - als typisch voor Limburg geïdentificeerd.

Figuur 1.1 Verdeling van de Limburgse soorten over de verschillende groepen.

1.8 Het project

Doelstelling

De hoofddoelstelling van het GALS-project is het behouden en waar mogelijk versterken van de typisch Limburgse soorten. Dit project wil de nodige overlegstructuren opzetten om samen met alle betrokkenen in de gemeenten tot een goede taakverdeling te komen. De acties kunnen zo efficiënt aangepakt worden.

Onze partners zijn op de eerste plaats de gemeenten. Maar ook andere organisaties die met natuur bezig zijn (bijvoorbeeld terreinbeherende organisaties, VLM, Agentschap voor Natuur en Bos, cel NTMB) vragen we een handje toe te steken. We hebben eveneens de ambitie mensen uit andere beleidsdomeinen - zoals landbouw, industrie en KMO, ruimtelijke ordening, toerisme - bij het natuurbehoud te betrekken. Planten en dieren respecteren immers geen grenzen. Het projectbureau speelt hier een belangrijke rol als facilitator en moderator.

Via de adoptie van een soort willen we de betrokkenheid van de inwoners van de gemeente bij de bescherming van de soort, zijn/haar leefgebied en de natuur in zijn algemeenheid verhogen. Een dier of plant adopteren spreekt immers tot de verbeelding. We streven ernaar dat de inwoners van de gemeenten de soort als een deel van hun eigen streekidentiteit gaan beschouwen (cf. een "streekproduct"). Via het verhaal van deze soort geven we de Countdown 2010-doelstelling een concrete invulling. Het project laat zien dat een gemeente en de bevolking door kleine maatregelen wel degelijk een verschil kunnen maken voor de geadopteerde soort.

De acties zullen tevens aantonen dat mooie natuur inkomsten kan genereren voor de inwoners van de gemeente (via o.a. recreatie, educatie) en de kwaliteit van de leefomgeving zal verhogen. Dit laatste kan onrechtstreeks ook tot verhoogde inkomsten leiden (vb. via een stijging van de grondprijzen, een betere vermarktbaarheid van streekproducten, een verbetering van de gezondheid).

Dit alles moet uitmonden in een effectief soortgericht natuurbeleid dat door alle inwoners van de gemeente gedragen wordt.

In 2010 evalueren we of deze doelstellingen bereikt zijn. Dit project moet tot een toename van de geadopteerde soort en een grotere betrokkenheid van de bevolking leiden.

Werkingsstructuur

Het project wordt uitgevoerd door een projectbureau dat bestaat uit een projectcoördinator, een administratieve kracht en vier projectpromotoren. De vier projectpromotoren werken vanuit de regionale landschappen en vormen de schakel met de gemeenten. De coördinator en de administratieve medewerkster hebben hun werkplaats op het Provinciaal Natuurcentrum van de provincie. Het dagelijks bestuur – de gedeputeerde van leefmilieu, de directeurs van de regionale landschappen en het provinciaal natuurcentrum – controleert en keurt de handelingen van het projectbureau goed.

Daarnaast zijn er nog twee adviesgroepen.

- Het begeleidingscomité bestaat uit personen met technisch-wetenschappelijke deskundigheid. Dit zijn mensen van LIKONA, vertegenwoordigers van terreinbeherende organisaties, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, vertegenwoordigers van het INBO en academici. Zij geven technisch-wetenschappelijk advies. Zo kreeg het begeleidingcomité de vraag voorgelegd of de soorten die door een bepaalde gemeente voor adoptie voorgesteld werden, ecologisch relevant waren. Ze gaven ook suggesties omtrent de inhoud van de actieplannen.
- De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeentebesturen, de toeristische sector, terreinbeherende verenigingen en natuurbeherende overheden. Ze evalueren de methoden die in het project gebruikt worden en geven suggesties voor eventuele bijsturing. Ze fungeren tevens als doorgeefluik naar de andere mensen in de gemeente die bij het soortgericht beleid betrokken zijn.

Methode

We vroegen alle Limburgse gemeenten een typisch Limburgse soort te adopteren. Een “foster-parents plan” voor onze planten en dieren zeg maar. Niet zo maar een soort maar een soort die nood heeft aan bescherming. Een soort die de gemeente kan beschermen en een soort waarmee de gemeente zich kan identificeren.

Geen eenvoudige opdracht. We hebben de gemeente en inwoners dan ook zo snel mogelijk bij de keuze betrokken. Zo werd de schat aan natuurkennis bij de plaatselijke bevolking en besturen ten volle meegenomen in het project.

We vonden zelfs een heuse “Gemeentelijke Soortentabel” uit, een tabel waarin per gemeente alle Limburgse soorten (Colazzo & Bauwens, 2003) opgelijst werden (zie bijlage 1). Elk van die soorten kreeg a.d.h.v. negen criteria punten. Die criteria waren heel verschillend en zorgden dan ook voor heel wat discussie. Deze criteria staan in de linkerkolom van de tabel in bijlage 1. Per soort werden al die punten opgeteld zodat per soort een score berekend kon worden. Die scores staan in de laatste rij van de tabel in bijlage 1.

Op basis van deze tabel bepaalde elke gemeente welke soort(en) het meest in aanmerking kwam(en) voor adoptie. In vele gevallen waren dit de soorten met de hoogste score. Als geen enkele andere gemeente geïnteresseerd was in de gekozen soort, werd deze aan de gemeente toegewezen.

Als bleek dat een zelfde soort in meerdere gemeenten op de eerste plaats stond, gaf het begeleidingscomité een advies waarin kort werd aangegeven in welke gemeente een adoptie de meeste mogelijkheden bood. Ze suggereerden ook alternatieve soorten. Dit advies werd dan aan de verschillende gemeenten voorgelegd, waarna samen met de gemeente naar een oplossing gezocht werd. De gemeente bepaalde echter finaal zelf of ze mee in het project stapte en welke soort ze adopteerde. Het engagement van de gemeente werd via een intentieverklaring, die op het college van burgemeester en schepenen werd goedgekeurd, vastgelegd. Deze procedure werd geëvalueerd (Lemmens, 2007).

Voor de geadopteerde soort werd vervolgens een actieplan opgesteld. Dat hou je momenteel in je handen. Dit plan kwam via een participatieve methode tot stand. Participatie is een evenwichtsoefening tussen ondersteuning en respect voor de kennis en inbreng van lokale partners. Een belangrijke taak voor de provincie en de regionale landschappen. De lokale besturen zijn goed geplaatst om die afspraken naar concrete acties op hun grondgebied te vertalen.

Het actieplan bevat een ecologisch luik waarin een aantal acties die de soort ten goede komen wordt uitgewerkt. We streven niet naar volledigheid maar geven eerder een aantal suggesties. Hierbij besteden we vooral aandacht aan de rol die de gemeente in het soortgerichte natuurbehoud kan spelen. Welke acties kan een gemeente zelf uitvoeren of hoe kan de gemeente initiatieven van bewoners ondersteunen of zelfs stimuleren (via bijvoorbeeld subsidiereglementen of het verstrekken van informatie). We besteden eveneens aandacht aan de instrumenten waar de gemeente over kan beschikken (beheersovereenkomsten, samenwerkingsovereenkomst, VLM-subsidies).

Daarnaast is er een luik sensibilisatie en educatie. De gemeente is immers een belangrijke schakel naar de lokale bevolking en kan hier een sleutelrol spelen. De gemeenten hebben eveneens heel wat ervaring in huis inzake communicatie naar de lokale bevolking. Die ervaring willen we gebruiken.

Omdat we willen weten of we onze doelstellingen bereiken, is er eveneens een luik monitoring. In dit onderdeel beschrijven we methoden om na te gaan of de soort er al dan niet op vooruit is gegaan (meer vindplaatsen, meer geschikt leefgebied). We zullen ook nagaan welke en hoeveel acties de gemeente op het getouw heeft gezet om de geadopteerde soort te helpen.

Via het principe van “hart-hoofd-hand” willen we een positieve spiraal starten en steeds meer mensen betrekken bij de bescherming van hun Limburgse soort. Pas als je mensen in contact brengt met hun geadopteerde soort en het landschap waarin zij leeft, gaan ze de soort in hun **hart** dragen. Mensen die de soort in hun hart dragen, willen er meer over weten: waarom is die zo speciaal? Wat kunnen we ervoor doen? In ons **hoofd** verzamelen we kennis, weetjes en ideeën om de soort te beschermen. En dan kunnen we tot actie overgaan. Mensen die zich betrokken voelen bij de soort, willen hier **zorg** voor dragen en de handen uit de mouwen steken.

Financiering

Dit adoptieproject maakt deel uit van een groter geheel, namelijk het Doelstelling 2-programma van de Europese Commissie. Het Doelstelling 2-programma houdt in dat aan achterstandsregio's middelen worden toegekend via het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Grote delen van Limburg zijn als Doelstelling 2-regio aangeduid. De provincie Limburg voorzag bovendien in haar begroting een extra budget om ook in niet Doelstelling 2-gebieden aan de slag te kunnen gaan, zodat het project gebiedsdekkend werd.

Eén van de doelstellingen van het GALS-project is de promotie van de typisch Limburgse identiteit via de adoptiesoort.

Een recente studie, die “Birdlife International” uitvoerde voor de EU, toont aan dat een aantrekkelijke natuur en leefomgeving voor nieuwe werkgelegenheid kan zorgen. Via de promotie van de eigen streekidentiteit (branding) kan er een markt voor streekproducten gecreëerd worden, die bij de lokale horeca verkocht worden. Europeanen zijn bovendien bereid heel wat geld neer te tellen om een zeldzame of interessante soort te zien (vb. vogelkijken). Mits een goede planning kunnen de inkomsten dienen voor het beheer van de natuurgebieden en de uitwerking van een duurzaam toerisme. Hierbij kunnen sociaal kwetsbare groepen ingezet worden. Voldoende open ruimte heeft ook een positieve invloed op de volksgezondheid (vb. meer beweging = minder problemen met zwaarlijvigheid/minder problemen met stress).

Deze relatie “natuur als troef voor meer werkgelegenheid” is de insteek die gebruikt werd om deze steun van Europa te bekomen (provincie Limburg, Internationale samenwerking, 2006). Zestig procent van de financiering komt van de provincie Limburg en veertig procent van Europa.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

2 Vinpootsalamander

2 Vinpootsalamander

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Schops (1999) en de informatie op: www.hylawerkgroep.be.

2.1 Motivatie voor de soortkeuze

In de gemeentelijke soortentabel van Opglabbeek heeft de gevlekte witsnuitlibel de hoogste score. Dit omdat deze soort enkel in de gemeente Opglabbeek voorkomt, meer bepaald in het gebied Turfven – Ruiterskuilen. Dit gebied is in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos. De gemeente kan voor deze soort dus weinig extra doen.

De vinpootsalamander haalt de tweede hoogste score, gevolgd door de heikikker. De vinpootsalamander is een typische soort voor de Vallei van de Bosbeek, en haar zijbeken. De gemeente kan hier samen met natuurverenigingen en eigenaars van vijvers heel wat doen. Ook tuinvijvertjes kunnen zo ingericht worden dat ze als voortplantingswater voor de vinpootsalamander kunnen dienen. De heikikker daarentegen komt in Opglabbeek enkel voor in de Ruiterskuilen.

2.2 Beschrijving van de vinpootsalamander

Kenmerken

De vinpootsalamander is de kleinste watersalamander. Een volwassen mannetje wordt 5-8 cm lang, een vrouwtje 6.5-9 cm.

De mannetjes zijn in de voortplantingsperiode makkelijk te herkennen aan de zwarte zwemvliezen tussen de tenen en aan het draadje aan het uiteinde van de staart. Buiten de voortplantingsperiode zijn vinpootsalamanders moeilijk te onderscheiden van kleine watersalamanders. De vinpootsalamander heeft een ongevlekte, rozige keel, terwijl de kleine watersalamander meestal (maar niet altijd) een gevlekte keel heeft.

De larven worden 3-5 cm lang en zijn meestal lichtbruin van kleur. Ze zijn echter niet te onderscheiden van de larven van de kleine watersalamander. Juvenielen zijn bruin van kleur en hebben een oranje streepje op de buik.

Figuur 2.1 Vinpootsalamander (foto: Jan Van Der Voort).

Leefgebied

De vinpootsalamander komt vooral voor in of nabij heideterreinen en relatief kleine loof- en naaldbossen op zandige en vlakke bodem. Tevens is de soort te vinden nabij grote boscomplexen en hellingbossen in heuvelachtige gebieden. Plassen met stilstaand water, zoals karrensporen, sloten, weidepoelen, vijvers, vennen, bronnen en bospoelen worden ook gebruikt als voortplantingswater. In Limburg verkiest de vinpootsalamander grote (< 5000 m²), matig voedselrijke tot voedselarme, en schaduwarme waters, die eerder zuur zijn (pH < 6). Deze waters zijn relatief diep (>40 cm) en bevatten vegetatie.

Op het land verschuilt de soort zich meestal in groep, op vochtige plaatsen zoals onder vlakke stenen, grondhopen, houtstapels, takken, stukken schors, boomstammen, enz. in de nabijheid van water.

Levenscyclus

De voortplanting vindt plaats van begin april tot half juni. Na het baltsritueel zet het mannetje een spermakegel af op de bodem van de poel, die het vrouwtje in zich opneemt en bewaart tot de bevruchting. Ten vroegste 2 dagen na de paring, begint het vrouwtje 100 tot 300 eitjes te leggen, gedurende enkele dagen of weken, vooral tussen midden april en eind juni. Ze bevestigt ieder eitje afzonderlijk aan de onderkant van de blaadjes van waterplanten, zoals sterrekroos, en vouwt deze blaadjes met haar achterpoten dubbel. Na 2 tot 4 weken verschijnen de 7mm grote larven. Vanaf augustus-september verlaten de jonge salamandertjes het water. Ze zijn dan 3-5 cm lang. Soms overwinteren er ook larven. Zij worden pas vanaf juni-juli van het volgende jaar volwassen salamanders.

Na de voortplanting, in juni-juli, verlaten de volwassen salamanders het water en trekken naar hun zomerbiotoop. Dit zomerbiotoop ligt tot 400m van het voortplantingswater verwijderd. Op het land zijn ze vooral 's nachts actief. Vinpootsalamanders eten ongewervelden en hun larven, zoals watervlooien, (water)insecten, slakken, regenwormen. Ook eitjes van amfibieën staan op het menu.

Overwinteren doen vinpootsalamanders van oktober tot half februari, soms in groep, op vorstvrije plaatsen: onder steen- en puinhopen, verlaten mierenhopen, houtmijten, vijverdammen, in de modderlaag van vijvers, onder stronken, in kelders, enz. Een belangrijk deel van de vinpootsalamanders overwintert in het water.

Bedreigingen

De belangrijkste bedreiging voor de vinpootsalamander is het verlies aan voortplantingsplaatsen (door bv. het ongeschikt worden van zowel voortplantingsplaatsen als landbiotoop). Ook intensivering van de landbouw met o.m. drainering van weiden vormen een probleem, naast verzuring, vervuiling en vermessing van de voortplantingswateren. Het verdwijnen van geschikt landbiotoop vormt tevens een probleem. Het behoud van heide en bossen met daarin aanwezige voortplantingswateren en aanleg van nieuwe poelen zijn nodig voor het behoud van de soort.

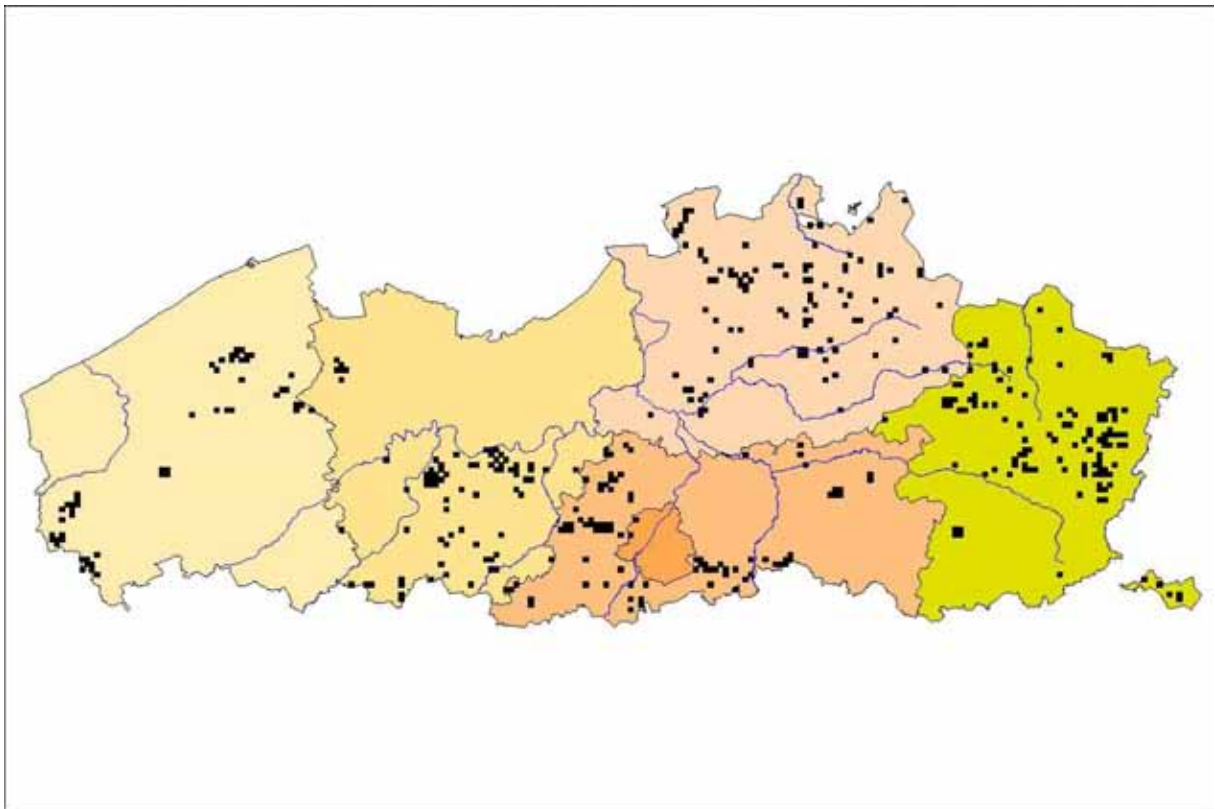
Verspreiding

Europa

In West-Europa leeft de vinpootsalamander hoofdzakelijk in Frankrijk en Groot-Brittannië. De noordelijke grens van zijn verspreidingsareaal bevindt zich nabij de monding van de Elbe in Duitsland, de noordwestelijke grens in Vlaanderen en de zuidelijk grens in het noorden van Portugal en Spanje.

Vlaanderen

In Vlaanderen komt de vinpootsalamander in alle provincies voor. Belangrijke populaties zijn aanwezig in de Antwerpse en Limburgse Kempen. In Limburg komt de grootste dichtheid van voortplantingsplaatsen voor op de zandgronden van het Kempens Plateau en de noordelijke aangrenzende delen. In de Leemstreek en de Maasvallei ontbreekt deze soort. De vinpootsalamander komt voor in beekvalleien en in vennen en kleinere plassen in heidegebieden en bossen. Vooral in de matig voedselrijk tot voedselarme waterplassen in de beekvalleien is de soort talrijk aanwezig.

Figuur 2.2 Verspreiding van de vinpootsalamander in Vlaanderen (verspreidingskaartjes volgens gegevens uit de Hyla-databank, amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt).

Status

De vinpootsalamander staat op de Vlaamse Rode Lijst als “zeldzaam”.

In Vlaanderen is de vinpootsalamander een beschermde soort volgens het “Koninklijk Besluit houdende maatregelen van toepassing in het Vlaamse Gewest ter bescherming van bepaalde in het wild levende inheemse diersoorten die niet onder de toepassing vallen van de wetten en besluiten op de jacht, de riviervisserij en de vogelbescherming van 22 september 1980”.

Beschermingslijst	status
IUCN	Niet bedreigd
Vlaanderen	Beschermd (KB 22 september 1980)
Rode Lijst Vlaanderen	Zeldzaam

Tabel 2.1 Wettelijke status van de vinpootsalamander.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

3 Toestand in de gemeente

3 Toestand in de gemeente

3.1 Beschrijving / situering van de gemeente

Drie grote landschappelijke entiteiten domineren het landschap in Opglabbeek

- De Bosbeekvallei in het zuiden (die de grens vormt met As)
- De Duinengordel van de Oudsberg in het noorden (op de grens met Meeuwen-Gruitrode)
- De bossen en heiden van de Klaverberg in het zuidwesten

Gelegen op het Kempens Plateau, bestaat de ondergrond uit een mengsel van keien, zand en leem (typisch voor de puinkegel van de Maas die het Kempens Plateau is), afgedekt met zand (typisch voor de Kempen).

Indrukwekkend is de mate waarop dit zand in een langgerekte gordel van landduinen opgestoven is. Hoewel het meest opmerkelijk landduin, de Oudsberg, in de buurgemeente Meeuwen-Gruitrode gelegen is, bevinden zich belangrijke uitlopers van deze 'Duinengordel' in Opglabbeek. Vooral het vennencomplex van Ruiterskuilen en Turfven vormt een belangrijke element in deze uniek en naar waarde vaak miskende 'Duinengordel'.

De Bosbeekvallei snijdt als het ware het Kempens Plateau diagonaal doormidden.

Ze bereikt ter hoogte van Opglabbeek haar grootste breedte en een constante toestroom van mineraalrijk kwelwater is verantwoordelijke voor een weelderige begroeiing en de daarbij horende veenvorming. Elzenbroekbos, rietlang, dotterbloemgraslanden, vermengd met typische elementen van natte heiden (gagelstruweel) wisselen elkaar af.

In tegenstelling tot de rechteroever in As (Kalenhaag, Kalenberg), die erg steil en droog is, is de linkeroever zacht hellend. De Bosbeekvallei is dan ook een voor de Limburgse Kempen zeer typisch asymmetrisch beekdal, waarbij de beek niet in het midden, maar op de uiterste rand van zijn eigen vallei stroomt.

Dat de Bosbeekvallei ter hoogte van Opglabbeek haar grootste breedte bereikt, is mede te danken aan de samenvloeiing van een drietal zijbeekjes die komende vanuit het noordwesten de Bosbeek vervoegen. Van zuid naar noord gaat het om de Lietenbeek, de Kreeftenbeek en de Dorpsbeek (of Kleine beek).

De Klaverberg tot slot is een zeer gevarieerd gebied met heide, landduinen, bos en wintereikenstruweel op de grens met As en Genk. Een markant landschapselement dat op dit natuurcomplex aansluit is de mijnsteenbergrand van de steenkoolmijn van Zwartberg, die grotendeels in de westelijk uithoek van de gemeente gelegen is.

De VEN- en habitatrichtlijngebieden bevinden zich in de Vallei van de Bosbeek en de Kleine Beek (= Dorperbroek), en in de duinengordel in het Noorden van Opglabbeek. De Bosbeek vormt ook de provinciale natte natuurverbinding nr. 67.

Figuur 3.1 Situering van de VEN-, habitatrichtlijn- en vogelrichtlijngebiede en de provinciale verbindingsgebieden in Opglabbeek.

3.2 De vinpootsalamander

Huidige verspreiding in de gemeente Opglabbeek

De Bosbeek vormt de grens tussen Opglabbeek en As. De vinpootsalamander komt voor in poelen in de Vallei van de Bosbeek, maar vaker op grondgebied van As dan op het grondgebied van Opglabbeek. Ook komt de vinpootsalamander voor in de Ruiterskuilen.

Figuur 3.2 Vindplaatsen van de vinpootsalamander in Opglabbeek (gegevens herpetologische werkgroep LIKONA).

Kansen en problemen

In de Vallei van de Bosbeek en haar zijbeken (voornamelijk Dorperbroek) bevinden zich nog heel wat poelen (bij al dan niet verlaten weekendhuisjes). Mits herinrichting van land- en waterbiotoop biedt dit gebied nog veel uitbreidingsmogelijkheden voor de vinpootsalamander.

Noot: Dorperbroek is het vochtige gebied in de vallei van de Kleine Beek en de Kreeftenbeek. De Kleine Beek en de Kreeftenbeek monden beide, niet ver van elkaar af, uit in de Bosbeek.

Het vennencomplex van Ruiterskuilen en Turfven biedt een belangrijk leefgebied voor de vinpootsalamander. In de toekomst wordt er een bosbeheersplan opgesteld voor dit gebied. De vinpootsalamander wordt hierin best opgenomen als een doelsoort.

3.3 Reeds uitgevoerde acties

Acties

Er hebben geen terreinacties plaatsgevonden, specifiek gericht op de vinpootsalamander. Natuurpunt Opglabbeek koopt in de Vallei van de Bosbeek en in Dorperbroek, waar mogelijk, terreinen van oude weekendhuisjes. Deze terreinen bevatten meestal een poel, met steile oevers en omringd door sparren. Deze poelen worden heringericht met glooiende oevers en de omgeving wordt meer open gekapt. Dit beheer komt de vinpootsalamander ten goede.

Communicatie

In het verleden heeft er nog geen communicatie plaatsgevonden over de vinpootsalamander.

Monitoring en inventarisatie

- De inventarisaties van de vinpootsalamander kaderen in het VLINA-poelenproject van de provincie Limburg (Colazzo, S., P. Baert, F. Valck & D. Bauwens, 2001).
- Er is geen systematische monitoring van de vinpootsalamander in Opglabbeek, wel toevallige waarnemingen door vrijwilligers van Natuurpunt Opglabbeek en Natuurpunt Maasland-Noord.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die in de stad reeds ondernomen werden rond natuur, relevant voor de vinpootsalamander. Deze activiteiten werden onderverdeeld in terreinacties, communicatie en monitoring.

Actie	reeds voltooide/gekende actie	uitvoerder	opmerkingen
Terreinactie	Aankoop voormalige weekendhuisjes met vijver	Natuurpunt Opglabbeek	
Administratieve actie	Beheer van deze vijvers	Natuurpunt Opglabbeek	
Communicatie			
Monitoring	Inventarisaties in kader van VLINA-poelenproject provincie Limburg	INBO, Provincie Limburg en herpetologische werkgroep LIKONA	
	Toevallige waarnemingen	Natuurpunt Opglabbeek/ Natuurpunt Maasland-Noord	

Tabel 3.1 Overzicht van de reeds ondernomen activiteiten in de gemeente.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

4 Concrete doelstellingen

4 Concrete doelstellingen

4.1 Algemene doelstellingen

De algemene doelstelling van het actieplan voor de vinpootsalamander is het herstellen van de biotoop van de vinpootsalamander in de hoop dat de soort zich kan handhaven en uitbreiden. Het monitoren van soort en de genomen acties, het informeren van de verschillende doelgroepen via communicatie op maat leidt hopelijk tot een verhoogd draagvlak voor natuurbehoud in het algemeen en voor de vinpootsalamander in het bijzonder.

De belangrijkste stap is het herstellen van het leefgebied van de vinpootsalamander. Het leefgebied bestaat uit zowel een water- (poelen) en een landbiotoop. Gezien de belangrijkheid, gaan we hier even verder op in.

Waarom moeten we poelen beschermen en beheren?

In Vlaanderen zijn de afgelopen decennia heel wat poelen verdwenen door de intensivering van de landbouw, drainage, dempen, wegeaanleg, uitbreiding van woon- en industriegebieden, verdroging, enz. Poelen zijn belangrijke leefgebieden met een grote variëteit aan planten en dieren. Heel wat van deze voorkomende organismen zijn zeldzaam of zeer zeldzaam.

Ontwikkeling van een poel

Als je een poel ongemoeid laat, zal hij uiteindelijk, na verloop van tijd (variabel) ontwikkelen van open water naar droog land. Deze tussenperiode kan variëren van enkele jaren tot meer dan honderd jaar. Toch zal de poel verlanden, de vegetatie zal steeds verder het open water innemen en bomen en struiken zullen verschijnen. Uiteindelijk verdwijnt de poel ten voordele van (meestal) bos (climaxvegetatie).

De belangrijkheid van poelen in al hun ontwikkelingsstadia (pionierssituatie – goede water-oever structuur, gedeeltelijke verlanding) mag niet worden onderschat. Poelkenmerken zijn belangrijk voor heel wat organismen in al haar ontwikkelingsfasen (larven van amfibieën, insecten, drink- & rustplaatsen voor vogels, zoogdieren, enz.). Deze specifieke poelkenmerken kunnen veranderen door beheersingrepen.

Waardebepaling van poelen

Poelen en hun levensgemeenschappen worden beïnvloed door heel wat omgevingsfactoren. De lokale geologie (bodemgesteldheid) heeft een invloed op de chemische samenstelling van het water, met een typische en soortspecifieke flora en fauna.

De waterkwaliteit kan ook worden beïnvloed door het type en de intensiteit van het omliggende landgebruik. Zo kan kwelwater een positieve invloed hebben op het permanent waterkarakter van een poel. Anderzijds kan een poel die gevoed wordt door een beek of afstromend water (wegen, bruggen, hellingen) in de zomer droogvallen en kunnen er heel wat afvalstoffen invloeien. Aangezien heel wat dieren het omliggende land gebruiken in hun ontwikkeling, is de totale kwaliteit van het de poel en de landbiotoop onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De meeste poelen herbergen een grote diversiteit aan soorten planten en dieren. Sommige soorten zijn zelfs afhankelijk van specifieke bodemsubstraten en/of plantensoorten. Tevens zullen deze soorten een invloed hebben op de totale voedselketen waarvan zijn deel uit maken.

Omwille van de complexiteit van de poel als habitat is het soms erg moeilijk de waarde ervan te bepalen en is het moeilijk om een goed beeld te hebben van alle aanwezige planten en dieren, die zowel afhankelijk van jaar tot jaar, als afhankelijk van het ontwikkelingsstadium van de poel kunnen veranderen.

Naast de waterbiotoop maken alle amfibieën gebruik van het omliggende landschap tijdens hun leven. Zo onderscheiden we – naast waterpartijen (meestal poelen) als het voortplantingsgebied - een specifiek zomerleefgebied (weilanden, houtkanten, ...) en een overwinteringsgebied (dit zijn vorstvrije plekken waar ze hun winterslaap houden). Het landgebruik in de onmiddellijke omgeving van poelen is bijgevolg erg bepalend voor het succes van een soort. Hoe natuurlijker de onmiddellijke omgeving, hoe hoger de natuurwaarde en omgekeerd.

Het herstellen van leefgebieden is dus relatief complex. Met het herstellen van leefgebieden tracht men door de aanleg en het herstel van poelen én haar omgeving meer kansen te geven voor de instandhouding van – soms erg zeldzame - planten en dieren.

Voor de bescherming van de vinpootsalamander moeten weldoordachte acties worden gepland, gekaderd binnen een vooraf bepaalde algemene methodiek, vertrekkend vanuit het leefgebied van de soort. Hiervoor wordt het model “herstel van leefgebieden voor amfibieën” gebruikt, ontwikkeld door Lenders (200). Hierin onderscheiden we 4 fasen. De 4 fasen worden hierna zowel kort toegelicht als ook schematisch voorgesteld.

Fase 1: Veiligstellen van de bestaande leefgebieden

Deze fase behelst het planologisch of anderszins beschermen van het huidige leefgebied. Daartoe dienen (potentiële) bedreigingen van buiten het leefgebied geweerd te worden, zodat het huidige leefgebied optimaal kan worden benut. Tevens moeten de effecten van verzuring, vermesting, verdroging, ... worden beperkt.

Fase 2: Versterking van de leefgebieden

De tweede fase tracht het huidige leefgebied te vergroten door het verbeteren van de voortplantings- en foerageergebieden direct aansluitend op het kerngebied. Op deze wijze wordt getracht de migratiemogelijkheden van populaties te vergroten. Het zijn enkel de relatief grote, levenskrachtige populaties die zich zullen verspreiden in de omgeving en nieuwe gebieden trachten te koloniseren.

Fase 3: Verbinding van de leefgebieden

Thans geïsoleerde, maar in het verleden verbonden kerngebieden worden weer met elkaar in verbinding gebracht. De verbinding van kerngebieden heeft twee doelen: (1) het verbinden van geïsoleerde populaties met het oog op uitwisseling van genetisch materiaal en (2) het koloniseren van geschikte leefgebieden die door het ontbreken van een goede ecologische infrastructuur onbezet zijn. Deze fase van verbinding onderscheidt zich van de volgende fase (verbreiding) door het feit dat er geen nieuwe kerngebieden worden gecreëerd, maar dat voornamelijk aandacht wordt besteed aan de verbinding van de bestaande (potentiële) leefgebieden. Op deze wijze wordt een netwerk van kerngebieden geschapen, verbonden door houtwallen, structuurrijke bermen, mantel- en zoomvegetaties, sloten, beken en poelen, enz.

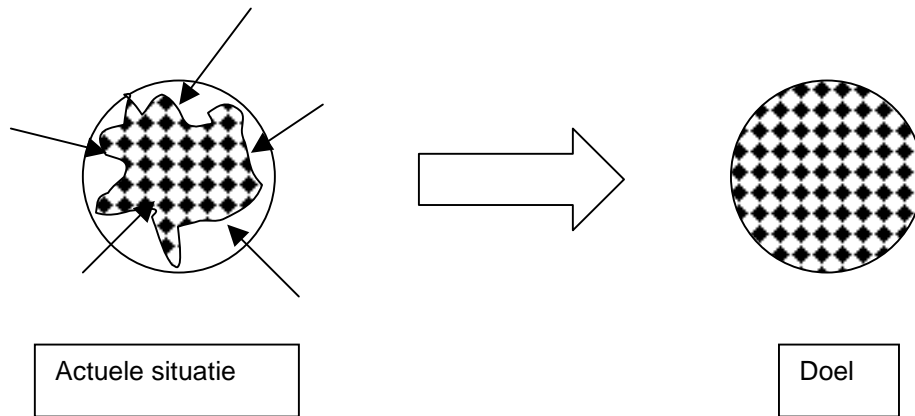
Fase 4: Verbreiden van de leefgebieden

Deze fase kenmerkt zich door het maken van nieuwe kerngebieden, inclusief bijhorende infrastructuur zoals houtwallen, bermen, ... aanliggend aan het bestaande netwerk.

Schematische voorstelling van het herstellen van leefgebieden (naar Lenders)

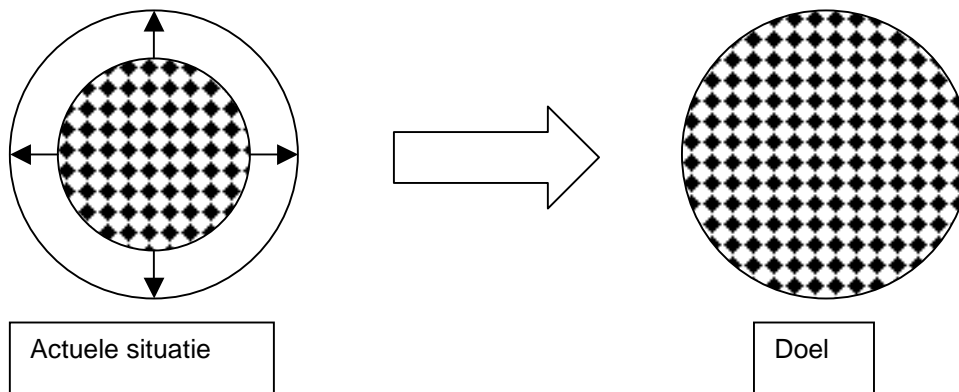
Fase 1: Veiligstellen

In de actuele situatie zijn (potentiële) bedreigingen aanwezig (pijlen). Het doel is het wegnemen van de bedreigingen door o.a. planologische bescherming, buffering, ...

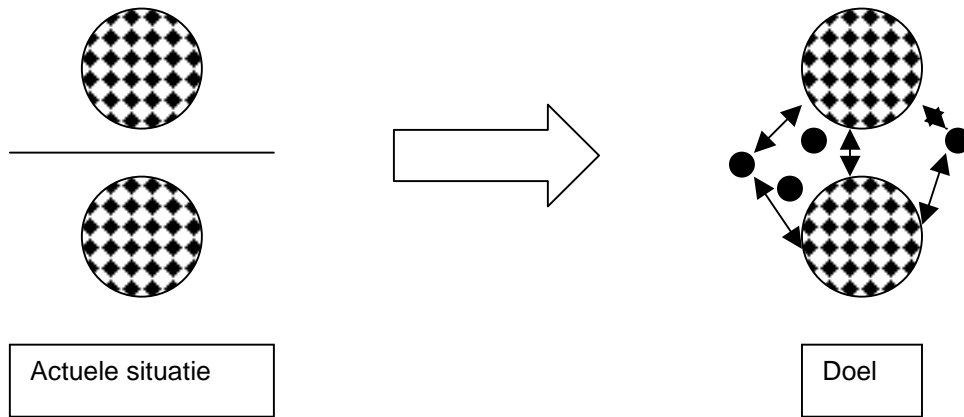
Fase 2: Versterken

In de actuele situatie dienen mogelijkheden in de directe omgeving te worden aangegrepen voor de uitbreiding van het leefgebied

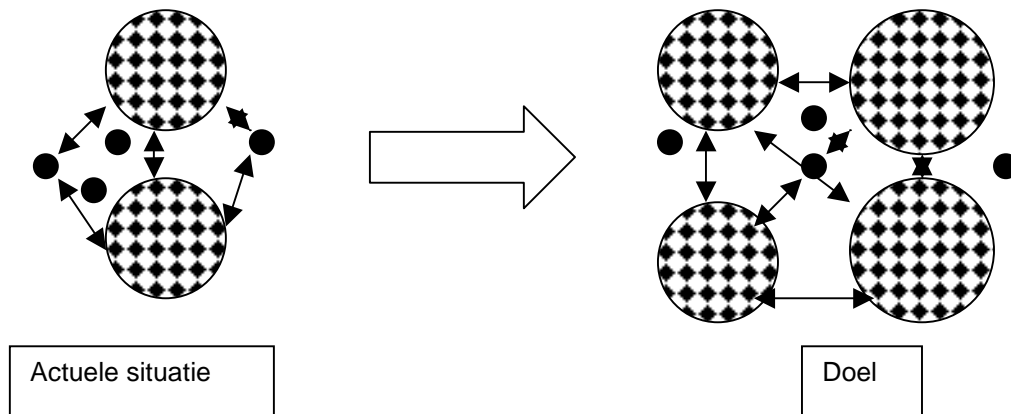
Fase 3: Verbinden

Geïsoleerd gelegen leefgebieden worden door de aanleg van een ecologische infrastructuur zoals poelen (klein zwarte bollen), houtwallen en beken (pijlen) met elkaar verbonden

Fase 4: Verbreiden

Nieuwe leefgebieden worden door middel van de ecologisch infrastructuur aangetakt aan de bestaande complexen van leefgebieden

4.2 Doelstellingen van de te nemen acties

Acties

- De bestaande poelen en landbiotoop in de Vallei van de Bosbeek en Dorperbroek worden heringericht
- Deze poelen worden met elkaar verbonden via beken, poelen en houtkanten
- Ook tuinvijvers kunnen (her)ingericht worden voor de vinpootsalamander

Communicatie

Algemeen: Het draagvlak voor de vinpootsalamander, andere amfibieën en natuur in het algemeen wordt vergroot.

De geadopteerde soort 'leeft' in de gemeente.

De doelgroepen (zie hoofdstuk 6)

- Kennen de vinpootsalamander
- Begrijpen dat één soort de motor is voor het vergroten van de soortenrijkdom
- Doen iets voor de vinpootsalamander

Monitoring

- Met de monitoring van de soort willen we nagaan of de vinpootsalamander toeneemt, of nieuwe poelen bevolkt worden. Daarom wordt de soort jaarlijks gemonitord zowel op de bestaande locaties als op nieuwe geschikte locaties.
- Tevens willen we nagaan of het draagvlak (politiek, ambtelijk, burgerlijk, middenveld) voor de vinpootsalamander en voor natuurbehoud in het algemeen vergroot.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

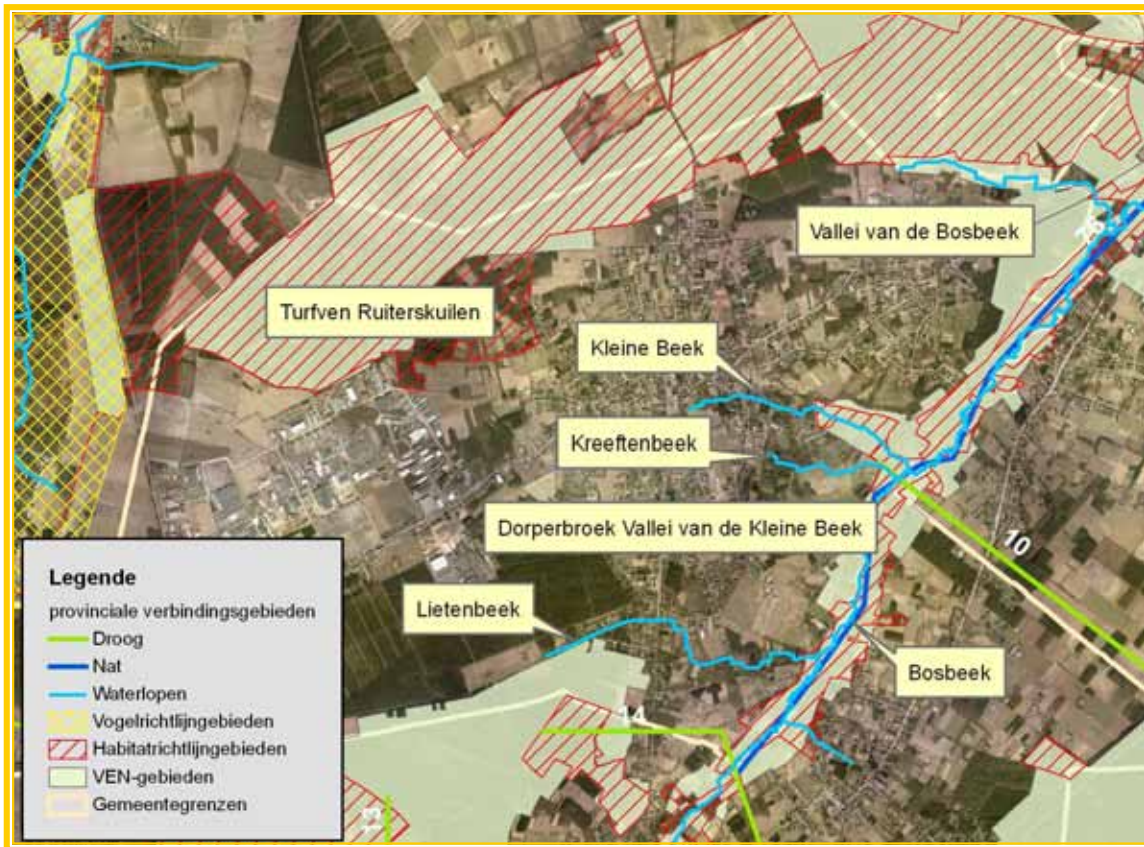
Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

5 Acties

5 Acties

5.1 Acties op het terrein

Figuur 5.1 Situering van de locaties voor terreinacties

5.1.1 Veilig stellen (fase 1) - Maken van een inventaris van de bestaande poelen

In eerste instantie moeten acties zich richten op de gebieden waar de vinpootsalamander nu nog voorkomt (= fase 1 en 2: Veiligstellen en Versterken). Verbindingen, stapstenen en nieuwe gebieden aanleggen, zijn pas zinvol en realistisch eens de populaties voldoende groot zijn (= fase 3 en 4: Verbinden en Verbreiden).

In onderstaande beschrijving van de acties wordt veiligstellen en versterken van de leefgebieden vooropgesteld. Nadien wordt aangegeven hoe de leefgebieden eventueel kunnen verbonden en verbreid worden.

Rekening houdend met het verspreidingsgebied van de vinpootsalamander in Opgabbeek dient er een inventaris opgemaakt te worden van alle waterpartijen in de Vallei van de Bosbeek en haar zijbeken (Dorperbroek met de Kleine Beek en de Kreeftenbeek, en de Lietenbeek). Naast de aanduiding van de juiste locatie worden best uitwendige poelkenmerken met de inventarisatiegegevens gecombineerd. De inventaris wordt best aangevuld met juridisch-planologische informatie (relatie met de bestemmingsplannen, ontwikkelingsperspectieven in de omgeving (BPA's, ...), landgebruik, enz.). De aldus verkregen informatie kan vervolgens efficiënt gebruikt worden voor het formuleren van doelstellingen en concreet te nemen acties).

Minimale gegevens betreffende de reeds aanwezige poelen

- Juiste locatie van de waterpartijen (exacte plaatslocatie/gps)
 - Toestand waarin de poelen zich bevinden
 - Grootte en diepte inschatten
 - Rondom de poel: bebost met welke bomen?/ open?
 - Rechte of afgeschuinde oevers
 - Zit er vinpootsalamander in de poel?
 - Andere amfibieën?
 - Zitten er vissen in de poel? Zo ja, welke?
 - Wie is eigenaar van de waterpartij?
 - Juridisch planologische toestand
- ...

Deze gegevens kunnen ingevuld worden op de standaard inventarisatieformulieren van de herpetologische werkgroep van LIKONA

5.1.2 Versterken en Verbinden (fase 2 en 3) - Beheer van bestaande poelen in de Vallei van de Bosbeek en Dorperbroek

Momenteel komt de vinpootsalamander voor in enkele poelen langs de Bosbeek en haar zijbeken. In het gebied zijn heel wat waterpartijen, die mits aanpassing, allemaal leefgebied voor de vinpootsalamander kunnen vormen. In de eerste plaats dienen de bestaande locaties met vinpootsalamander optimaal ingericht te worden. Gecombineerd kunnen tussen de gekende locaties de nog bestaande verbindingen (grachten, houtkanten, ...) optimaal worden beheerd en bijkomend ingericht (achterstallig beheer).

Naast het veiligstellen en versterken van de bestaande biotopen dienen er maatregelen genomen te worden om de onderlinge connectiviteit tussen de verschillende deelgebieden te realiseren. Hierin worden de huidige én de in het recente verleden bezette poelen opgenomen (= perimeter). De verbindingsmogelijkheden tussen de diverse gebieden kan worden bevorderd door een goede matrix van ecologische infrastructuur (grachten, houtkanten, houtwallen en poelen), gecombineerd met een aangepast beheer.

De bestaande waterpartijen zijn vaak vijvers bij (voormalige) weekendhuisjes. Meestal zijn er sparren rondom de vijver geplant, en zijn de oevers heel steil (vaak met oeverversteviging).

Om deze poelen geschikt te maken voor de vinpootsalamander, dienen de sparren en andere exoten gekapt te worden en de oevers afgeschuind te worden. In heel wat poelen, ook deze die qua oeverstructuur en omliggend landbiotoop zeer geschikt zijn, zit veel vis, voornamelijk Amerikaanse zonnebaars (= een exoot). Deze vissen spoelen in het voorjaar door de hoge waterstand van de beken de poelen in, en vormen een bedreiging voor amfibieën. Het laten droogvallen van de poelen in het najaar is een goede manier om poelen terug visvrij te krijgen. Een andere manier is om de poelen af te vissen. Deze methode is minder effectief, omdat je nooit alle vissen gevangen krijgt.

Ook de aanleg van enkele ondiepere poelen in de overstromingsvrije aanpalende weilanden zou de soort een enorme duw in de rug geven.

De weekendhuisjes in de Vallei van de Bosbeek en de Kleine Beek liggen in natuurgebied. De gemeente voert hier een uitdoofbeleid. Tevens liggen deze percelen in de aankoopperimeter van Natuurpunt. Waar de mogelijkheid zich voordoet, koopt Natuurpunt deze percelen. De weekendhuisjes worden afgebroken, exoten gekapt, en de vijvers heringericht voor de vinpootsalamander (en andere amfibieën). De gemeente ondersteunt Natuurpunt hier op een praktische manier: bv. bulldozer e.d. ter beschikking stellen, afbraakmateriaal wegvoeren,...

Het landbiotoop van de vinpootsalamander bestaat uit heideterreinen en bossen (waaronder hellingbossen). Rondom de vijvers mag het niet te netjes zijn. De vinpootsalamander verschuilt zich op het land namelijk op vochtige plaatsen, onder vlakke stenen, grindhopen, houtstapels, liggende takken, stukken schors, boomstammen. Wat gekapte boomstammen en takken kunnen dus best blijven liggen.

5.1.3 Verbreiden (fase 4)

Om te migreren naar andere leefgebieden gebruiken vinpootsalamanders beken, grachten, poelen, houtkanten, enz. als verbindingsweg. Uitgezonderd enkele geïsoleerde gevallen (in Opgabbeek Turfven en Ruiterskuilen) is de biotoop van de vinpootsalamander rechtstreeks gerelateerd met beekvalleien. Vandaar dat de beken, gecombineerd met verbindende elementen, uitermate belangrijk zijn om nieuwe leefgebieden te creëren.

De prioriteit ligt momenteel op het veiligstellen & verbinden van de huidig bezette poelen. Voorafgaand aan een specifiek plan die de onderlinge deelgebieden met elkaar verbindt en uitbreidingsgebieden aanduidt, is er een grondige inventarisatie van de huidige ecologische infrastructuur noodzakelijk.

Poelen die te ver van elkaar afliggen, dienen niet alleen met geschikt landbiotoop verbonden te worden, maar ook door tussenliggend nog nieuwe poelen aan te leggen. Deze poelen dienen best aangelegd te worden in overstromingsvrije weilanden in de vallei.

Turfven – Ruiterskuilen

Eerder geïsoleerd en niet rechtstreeks gerelateerd aan een beek(vallei) komen in het Turfven en in de Ruiterskuilen vinpootsalamanders voor. Dit gebied is in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos. Voor het totale gebied wordt er in de toekomst een bosbeheerplan voorzien. Er zal de nodige aandacht moeten besteed worden aan het voorkomen van de vinpootsalamander in het Turfven en de Ruiterskuilen ten einde deze leefgebieden te behouden en te versterken. Inventarisaties in het kader van het bosbeheerplan zullen de concrete acties voor de vinpootsalamander verder bepalen.

5.1.4 Tuinvijvers

De vinpootsalamander is een soort die ook wel in tuinvijvers kan voorkomen (vooral die tuinvijvers die dicht tegen de Vallei van de Bosbeek en zijbeken aanliggen). Tuinvijvers fungeren als belangrijke stapstenen (verbinden en verbreiden) in de migratie van amfibieën en zijn ideaal om het voorkomen te combineren met communicatieve & educatieve initiatieven.

Zo kan bijvoorbeeld de gemeente met plaatselijke verenigingen (oudercomité, vrouwenbeweging, jeugdbeweging, Natuurpunt, enz.) een wedstrijd organiseren rond het (her)inrichten van tuinvijvers voor de vinpootsalamander (zie 6: communicatie). Een fiche met de kenmerken van de vinpootsalamander en inrichting en beheer van vijvers verschijnt in het gemeentelijk infoblad, en is te downloaden van de website van de gemeente Opglabbeek.

Waarneming van de vinpootsalamander kunnen doorgegeven worden op de milieudienst (zie hoofdstuk 7: monitoring).

Een belangrijke opmerking hierbij is dat tuinvijvers alleen geschikt kunnen zijn voor de vinpootsalamander indien ze geen vis bevatten.

Ook bedrijven worden aangemoedigd om op hun terrein een vijver (her)in te richten voor de vinpootsalamander. Zo'n vijver kan tevens dienst doen als regenwaterbufferbekken. De kans dat vinpootsalamanders op het industrieterrein voorkomen, is reëel, vermits dit industrieterrein tegen het gebied Turfven-Ruiterskuilen aanligt. Ook verbindende elementen zoals hagen en houtkanten zijn belangrijk.

5.2. Administratieve acties

- Acties (zowel terreinacties als administratieve acties als communicatieve acties) voor de vinpootsalamander worden mee opgenomen in de begroting.
- De gemeente onderzoekt de mogelijkheid om een subsidiereglement op te stellen voor particulieren, bedrijven en natuurverenigingen die hun eigendom willen beheren in functie van de vinpootsalamander.
- De gemeente ondersteunt Natuurpunt bij het uitvoeren van beheerswerken voor de herinrichting van vroegere weekendverblijven.
- De acties voor de vinpootsalamander worden opgenomen in de Cluster Natuurlijke entiteiten van de Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Ontwikkeling. Binnen deze cluster kan de gemeente subsidies krijgen voor acties ter bescherming van soorten¹.
- De gemeente kan mee instappen in het project van de "onderhoudsploeg van RLKM". Indien de 12 gemeenten van het RLKM instappen in dit project, kan er een extra onderhoudsploeg aangenomen worden, die onderhoudsbeheer in de gemeenten kunnen doen. (Het Landschapsteam kan nu enkel inrichting of éénmalig achterstallig beheer doen).

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

6 Communicatie

6 Communicatie

6.1 Provinciale communicatie

Een aantal acties richt zich tot alle Limburgse gemeenten. Deze acties - uitgewerkt door de provincie en de regionale landschappen - worden aan de gemeente aangeboden.

6.1.1 Sensibilisatie en betrokkenheid van de gemeenten

Brief

Aan het College van burgemeester en schepenen en de gemeenteraad wordt een brief met één pin en een folder van Countdown 2010 gestuurd.

Doel

- De geadopteerde soort en het project blijven “leven” bij het beleid.
- Het schepencollege en de gemeenteraad zien het verband tussen dit project en het Europese Countdown 2010-initiatief. Beide streven naar het behoud van de biodiversiteit.
- Het schepencollege en de gemeenteraad worden aangespoord om als gemeente lid te worden van Countdown 2010.

Doelgroep

- College van burgemeester en schepenen.

Concrete uitwerking

- De brief wordt door de deputatie van de provincie Limburg verstuurd naar de verschillende colleges van burgemeester en schepenen. Elke brief bevat één pin maar geeft het college de mogelijkheid om bij te bestellen.
- Deze actie wordt gekoppeld aan het eindevenement.

6.1.2 Productontwikkeling

Kwartetspel Limburgse soorten

De bedoeling van het spel is om jongere en oudere generaties op een ludieke wijze terug met elkaar in contact te brengen. De Limburgse soorten zijn hiervoor als ‘levend erfgoed’ uitermate geschikt. Heel wat van deze soorten zijn immers sterk gekoppeld aan historische landschappen: de boomleeuwerik en nachtzwaluw aan heide, de geelgors aan kleinschalige akkers en weilanden met houtkanten, de grauwe gors en de veldleeuwerik aan graanakkers rijk aan akkeronkruiden, de zwarte specht aan oude bossen, enz. Oudere mensen kennen deze stilaan verdwijnende landschappen vaak nog erg goed, zij zijn er immers in opgegroeid. Jongere generaties hebben die voeling met dit landschap echter veel minder. Toch is het belangrijk dat jongeren dit stukje geschiedenis uit hun eigen streek meekrijgen.

Op deze manier stimuleren we de trots en het respect van mensen voor onze typische natuur en landschappen, alsook de typisch Limburgse soorten die hieraan gekoppeld zijn. Respect voor deze zaken betekent ook dat de kans dat deze mensen zorg gaan dragen voor dit landschap en de soort vergroot. Via anekdotes, legendes, enz. zullen deze items op een speelse manier aan bod komen in het kwartetspel.

Op deze manier wordt de verbondenheid tussen mensen en natuur enerzijds en verbondenheid tussen mensen onderling anderzijds gestimuleerd. De aanvraag voor de realisatie van het kwartetspel werd ingediend door het RLLK bij de Koning Boudewijnstichting.

6.1.3 Educatie

Doel

- Kinderen en jongeren informeren over en warm maken voor het project. Het belang van de Limburgse soorten en het behoud van biodiversiteit onder hun aandacht brengen.
- Jongeren op termijn inzetten bij het beheer van de soort.

Doelgroep

Kinderen en jongeren

MOS (Milieuzorg Op School)

In het kader van MOS kunnen scholen de adoptiesoort van hun gemeente mee opnemen in hun MOS-thema “natuur op school” (basisonderwijs), “groenvoorziening” (secundair onderwijs) of voor enkele soorten het thema “water”. MOS-scholen werken steeds op drie niveaus: op klasniveau, op schoolniveau, en via een bezoek aan een natuureducatief centrum of een natuurgebied. Voor informatie en ondersteuning op deze drie niveaus kunnen de scholen terecht bij de provinciale MOS-begeleiders. Leermiddelen (voor zowel basis- als secundaire scholen) kunnen steeds ontleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Bokrijk.

Daarnaast werkt de provinciale MOS-werkgroep ook samen met de Limburgse hogescholen (passend binnen een MOS-werking).

- Per groep van adoptiesoorten (vogels, vlinders, zoogdieren, ...) maakten laatstejaarsstudenten van de XIOS-hogeschool (opleiding voor kleuteronderwijzer en onderwijzer) een educatieve handleiding met een verticale leerlijn (van kleuterniveau tot 6de leerjaar). Hierbij horen heel veel lesideeën (vanuit wereldoriëntatie maar ook andere leergebieden) maar ook enkele concreet uitgewerkte lesjes of excursies.
- Het Provinciaal Natuurcentrum begeleidt bovendien een eindwerk aan de KHLim, rond het behoud van de biodiversiteit. Ook hierin is een verticale leerlijn (van 1ste tot 6de leerjaar) verwerkt met werkbladen en veel lesideeën voor elke graad.

Leerkrachten, ongeacht van welke basisschool in Limburg of welk leerjaar, kunnen dus beschikken over deze publicaties. Ze kunnen een belangrijke aanzet betekenen om aan de slag te kunnen met de gemeentelijke adoptiesoort. Deze publicaties kunnen uitgeleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Het Groene Huis in Bokrijk.

Concreet voorbeeld

De bedoeling is dat de school deze activiteiten spreidt over het hele schooljaar. Tijdens een brainstorm wordt een planning opgemaakt waarbij op bepaalde momenten gespreid over (bijna) alle maanden van het schooljaar, alle graden bezig zijn met de adoptiesoort.

Hierna wordt een voorbeeld van hoe een MOS-school kan werken rond de adoptiesoort in haar gemeente gegeven.

- Samen met de MOS-werkgroep maken de directie en de leerkrachten een planning op voor de rest van het schooljaar (oktober)
- Naar aanleiding van een krantenartikel organiseert de leerkracht een klasgesprek over de achteruitgang van de biodiversiteit, leerlingen zoeken info over de soort(en) op in de plaatselijke bibliotheek en op het internet (november)
- Organiseer een inleefmoment voor gans de school: bv. een paar leerlingen die 's morgens als vlinder verkleed over de speelplaats 'fladderen', als salamander over de grond kruipen, als vogel door de lucht zweven, enz. (november-december)
- In de MOS-werkgroep en/of het leerlingenparlement worden mogelijke beschermingsacties besproken, een deskundige van een natuurvereniging wordt uitgenodigd en na enkele vergaderingen komt men tot een actieplan (oktober-februari)
- Tijdens de lessen Nederlands, muzische vorming (tekenen, knutselen, muziek, ...) wordt de creativiteit van de leerlingen aangesproken. Er worden bv. posters gemaakt die in de school worden opgehangen (mei-juni)
- Op de ouderraad wordt besproken hoe leerlingen en hun ouders gestimuleerd kunnen worden om in de eigen tuin maatregelen te nemen voor de adoptiesoort of aanverwante soorten (algemeen vlinders, vogels, amfibieën, ...). Tijdens een welbepaald weekend wordt een telmoment georganiseerd in alle tuinen van de gemeente (april)
- De milieuwergroep organiseert een persconferentie om de geplande actie op school toe te lichten (juni)
- Leerlingen bezoeken een natuureducatief centrum of helpen tijdens een project mee aan beheerswerken (oktober-mei)
- Educatieve publicaties, een cd-rom en posters over de dier- of plantengroep waartoe de adoptiesoort behoort, worden ontleend in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum om te gebruiken tijdens de lessen (juni)
- Op het einde van het schooljaar wordt tijdens het schoolfeest gewerkt rond de adoptiesoort met de presentatie van de knutselwerkjes, zelf gemaakte liedjes, gedichten, ...
- Op school wordt een gedeelte van de parking heringericht en omgevormd tot een bloemenweide, een beestenpoel, etc. eventueel met zitbank en buitenklasje (volgend schooljaar)
- De MOS-werkgroep organiseert een evaluatiemoment en publiceert de resultaten in het schoolkrantje (begin volgend schooljaar)
- Ouders en burens worden betrokken bij onderhoud en toezicht van de aangelegde tuin of poel

6.1.4 Soortevenementen

Met een aantal doelgroepen kunnen “soortevenementen” zoals een vlinderweek, een amfibieënweekend, een vogeldag, etc. georganiseerd worden. Deze evenementen kunnen aan andere initiatieven zoals bijvoorbeeld “dag van de aarde” of “dag van de biodiversiteit” gekoppeld worden.

De provincie neemt hier samen met de regionale landschappen het voortouw en informeert de betreffende gemeenten.

6.1.5 Informatieverstrekking

Pers

In bijlage 4 vind je een basistekst die gebruikt kan worden bij het uitwerken van persteksten.

Er verschijnen ook artikels in tijdschriften o.a.

- meer wetenschappelijke artikels: bv. Natuur.Focus
- gepopulariseerde bijdragen: bv. in Libelle
- Europese communicatie : bv. Tijdschrift EU, Countdown 2010
- Limburgse communicatie: bv. Natuur & Milieu

Website

- www.limburg.be/limburgsesoorten
- www.likonaforum.be
- www.rlkm.be
- www.rllk.be
- www.rlh.be

Op de websites vind je algemene informatie over het project, de soorten, aankondigingen van activiteiten ...

6.2 Regionale communicatie

Elk regionaal landschap organiseert een aantal activiteiten die zij aanbiedt aan de gemeenten die deel uitmaken van haar werkingsgebied

Volgende acties worden door het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw georganiseerd en aangeboden aan de 12 gemeenten van het RLKM.

6.2.1 Sensibilisatie en betrokkenheid van de inwoners

A. Workshops Limburgse Soorten: Speurneuzen gezocht

In iedere gemeente van het RLKM wordt er een workshop over de adoptiesoort georganiseerd, bestaande uit een infoavond en een excursie. De workshops worden verzorgd door Natuurpunt Educatie. Informatie over deze workshops is te vinden in de folder “Gezocht: Speurneuzen m/v”. Deze folder is te verkrijgen in de gemeentehuizen, bibliotheken, toeristische diensten, bezoekerscentra, Natuurpunt-afdelingen en te downloaden via de website van RLKM. Naast kennismaking met de soort, willen we ook mensen motiveren om “speurneus” te worden. Tevens krijgt iedere deelnemer een gratis poster (zie C.)

Doel

- De inwoners en andere geïnteresseerden leren de adoptiesoort en zijn biotoop en levenswijze kennen.
- Vanuit deze kennis kan de interesse voor monitoring of beheer groeien.

B. Ambassadeur aan de gemeentedeur

In de inkomhal van ieder gemeentehuis wordt een groot fotopaneel van de adoptiesoort geplaatst. Bij dit paneel vind je tevens een wandelpaai met folderbakjes met daarin de folders “gezocht: speurneuzen m/v” en de folder “Limburgse gemeenten stellen ‘hun’ soort voor, waarin het GALS-project wordt toegelicht.

Doel

- Mensen op een laagdrempelige manier informeren over de geadopteerde soort en de activiteiten die rond de soort georganiseerd worden.
- De geadopteerde soort en het project visueel aanwezig houden in de gemeente.

Doelgroep

- Alle inwoners, ambtenaren en politici

Figuur 6.1 Burgemeester B. Spreeuwers bij het fotopaneel van de vinpootsalamander (foto: Anneleen Mengels).

C. Foster met een poster

Deze poster met de adoptiesoorten van de 12 gemeenten van het RLKM wordt gratis aangeboden aan alle deelnemers aan de workshops, bibliotheken, toeristische diensten, bezoekerscentra, scholen.

Doel

- Mensen op een zeer laagdrempelige manier kennis laten maken met de adoptiesoorten
- De adoptiesoorten visueel aanwezig houden
- Mensen aanzetten om informatie op te zoeken over hun soort

Figuur 6.2 Poster 12 adoptiesoorten van de 12 gemeenten van het RLKM.

D. Infoborden/ tentoonstellingpanelen/ certificaat

Het ontwerpen en plaatsen van infoborden of tentoonstellingspanelen over de adoptiesoort wordt met iedere gemeente individueel besproken. Best wordt dit gekaderd in de GLE-projecten van het RLKM (Nationaal Park Hoge Kempen, Kempen~Broek, Maasvallei).

Afhankelijk van de adoptiesoort en de terreinacties voor deze soort, kunnen er certificaten gemaakt worden voor "soort"vriendelijke tuinen of bedrijven. Dit certificaat wordt dan aangeboden aan particulieren, bedrijven of landbouwers die beheer doen voor de adoptiesoort, dit als erkenning en herkenning (voorbeeldfunctie).

Doel

- Mensen informeren over de soort, de levenswijze, het beheer,...
- Bedrijven/ Particulieren die inspanningen leveren voor de soort, erkennen en herkennen als voorbeeld

E. Bibliotheken

In de bibliotheken in iedere gemeente wordt er een hoekje voorzien met boeken over de soortgroep (bv. dagvlinders) (zowel voor volwassenen als voor kinderen). RLKM reikt titels van boeken aan.

Doel

Inwoners kunnen informatie opzoeken over de adoptiesoort en over de soortgroep waartoe deze soort behoort.

6.2.2 Dag voor de burgemeesters

In het najaar van 2007 organiseert het RLKM een dagexcursie voor alle burgemeesters. Dit kadert in: “beleid met praktijk verbinden”.

6.2.3 Toeristisch aanbod

A. Waaier geadopteerde soorten

Toeristen die een fietskaart of een wandelbox kopen, krijgen een *waaier met de 12 geadopteerde soorten van het RLKM* met daarop wat uitleg over deze soorten.

Doel

- Toeristen informeren over het project, de geadopteerde soorten
- Mensen bewust maken van biodiversiteit

B. Opname geadopteerde soorten in het rangeraanbod

De soorten van de 6 gemeenten van het Nationaal Park Hoge Kempen worden mee opgenomen in het *ranger-aanbod*.

Doel

- Deelnemers aan een rangeractiviteit op de hoogte brengen van de geadopteerde soorten, hun levenswijze en het beheer.
- Sensibilisatie en draagvlakverbreding voor biodiversiteit.
- Het Projectbureau van het Nationaal Park Hoge Kempen schat dat er jaarlijks 5000 mensen deelnemen aan rangeractiviteiten. Een evaluatie na een half jaar rangerwerking maakte duidelijk dat er al 3000 mensen hebben deelgenomen. De opname van de adoptiesoort in het toeristisch aanbod zal nog een extra impuls aan dat initiatief geven.

C. Tipgeverscursus Nationaal Park Hoge Kempen

De tipgeverscursussen van het Nationaal Park Hoge Kempen worden aangevuld met de soorten: levenswijze, beheer.

Doel

- Mensen die in contact komen met bezoekers (V.V.V.'s, campinguitbaters, ...) die vragen stellen over het Nationaal Park Hoge Kempen, beheer, enz. opleiden, zodat ze op deze vragen gepaste antwoorden kunnen geven
- Het verhogen van de aantrekkelijkheid van de regio voor de bezoekers via de adoptiesoort.

6.2.4 Communicatie-kanalen

Het RLKM informeert de inwoners van haar werkingsgebied via volgende kanalen over het project

- Website RLKM (www.rlkm.be, ga naar Natuur- en Landschapszorg, Limburgse Soorten): algemene info over het project, paspoortjes soorten, aankondiging cursus, enz.
- Landschapsnieuws: digitale nieuwsbrief met korte nieuwtjes of aankondigingen
- Landschapskrant

6.3 Gemeentelijke communicatie

Deze activiteiten worden door de gemeente zelf uitgewerkt.

6.3.1 Algemene communicatie

In eerste instantie is het belangrijk *mensen op een laagdrempelige manier te informeren* over het project, de geadopteerde soort en het ruimere kader (biodiversiteit, countdown 2010).

Dit kan door artikels in de gemeentelijke media en de pers

- Het infoblad van de gemeente Opglabbeek
- Gemeentelijke website: www.opglabbeek.be
- Lokale pers: zoals passe-partout, weekkrant
- Limburgse pers: Het Belang Van Limburg, T.V. Limburg

Concrete uitwerking

Richtlijnen voor de websites/ gemeenteblaadje/ persmomenten

- Belangrijk is dat de algemene aandachtspunten van het project goed belicht worden. In bijlage 4 vind je een voorbeeldtekst
- Te vermelden logo's: logo Limburgse soorten, logo IUCN countdown 2010, eventueel verenigd in de banner
- Kader de actie(s) steeds in het grote verhaal: waarom doen we dit? Is deze actie met andere acties verbonden, komt er een vervolg, is er al iets aan vooraf gegaan, enz.
- Links naar andere websites
 - www.rllk.be; www.rlkm.be; www.rlh.be
 - www.limburg.be/limburgsesoorten; www.limburg.be/LIKONA,
 - www.countdown2010.net/
 - Voor meer informatie over de vinpootsalamander en andere amfibieën: www.inbo.be (ga naar: kenniscentrum → fauna → amfibieën → verspreidingsgegevens), www.hylawerkgroep.be, www.ravon.nl
- Een oproep aan de inwoners om zelf iets te doen voor de vinpootsalamander
- Fiche met beheermaatregelen te downloaden van de website

Dit is geen éénmalige actie. Mensen moeten op de hoogte gehouden worden van het verdere verloop. Het project en de acties moeten in de aandacht blijven. Dit betekent bv. dat de website regelmatig moet geactualiseerd worden.

De laagdrempelige communicatie kan bij mensen enthousiasme en betrokkenheid genereren, waardoor zij in een volgende fase *zelf actief op zoek gaan naar informatie*.

Mensen kunnen dan terecht in de *bibliotheek* waar er een hoekje voorzien is met literatuur over amfibieën (zowel voor volwassenen, als voor kinderen).

Daarnaast kunnen ze ook de *cursus* over de vinpootsalamander volgen (zie 6.2.1).

Deze informatie kan mensen dan weer *actief aanzetten om iets te gaan doen*.

De mogelijkheden zijn

- In de werkgroep monitoring actief worden
- Hun tuin inrichten en beheren voor de vinpootsalamander
- Aansluiten bij een plaatselijke natuurvereniging

6.3.2 Educatie

Scholen kunnen educatie over de vinpootsalamander integreren binnen hun MOS-thema. Voor informatie kunnen ze terecht bij de MOS-begeleiders. Een excursie kan bv. plaatsvinden in de Vallei van de Bosbeek (poel van Natuurpunt). Voor meer info over MOS: zie punt 6.1.3 Educatie op Provinciaal niveau.

Ook worden scholen aangemoedigd om op hun terrein een poel aan te leggen. Kinderen kunnen dan opvolgen welke planten en dieren er in hun vijver komen. De kans is groot dat er vinpootsalamander in komt.

Een andere actie kan zijn om, in het kader van Educatief Natuurbeheer, mee te helpen met beheer voor de vinpootsalamander.

Voor scholen/ jeugdverenigingen/ tekenacademie enz. kan nog een *wedstrijd* georganiseerd worden. Kinderen ontwerpen *posters* (*puzzels, kunstwerkjes...*) over de vinpootsalamander met een slogan erbij. De posters kunnen opgehangen worden in het gemeentehuis/ het Troempeelke en als tentoonstelling te bezichtigen zijn. Deze tentoonstelling wordt op de eerste dag van bv. de *“amfibieënweek”* officieel geopend door de burgemeester. Tijdens deze week kunnen scholen bv. ook met een gids op stap in de Vallei van de Bosbeek op zoek naar de vinpootsalamander.

Tevens kan er een educatief pakket ontwikkeld worden over de vinpootsalamander en andere amfibieën.

6.3.4 Actie “Gezocht...vinpootsalamander”

Op een aantal plaatsen in Opglabbeek zoals winkels, café's, bibliotheek, gemeentehuis, ... kunnen affiches gehangen worden of flyers liggen met daarop de slogan “Gezocht...vinpootsalamander” en de uitleg dat we op zoek zijn naar nieuwe vindplaatsen van de vinpootsalamander. Mensen die vinpootsalamander in hun tuinvijver hebben, kunnen dit melden aan de milieudienst.

6.3.5 Wedstrijd “tuinvijvers voor de vinpootsalamander” en Certificaat vinpootsalamander

Samen met de plaatselijke verenigingen (bv. oudercomité, vrouwenbeweging, jeugdbeweging, Natuurpunt, enz.) kan de gemeente een wedstrijd organiseren rond het (her)inrichten van tuinvijvers voor de vinpootsalamander.

Een oproep om mee te doen aan de wedstrijd en een fiche met de kenmerken van de vinpootsalamander en inrichting en beheer van vijvers verschijnt in het gemeentelijk infoblad, en is te downloaden van de website van de gemeente Opglabbeek.

Iedereen die zijn tuinvijver inricht voor de vinpootsalamander ontvangt een certificaat.

Waarneming van de vinpootsalamander kunnen doorgegeven worden op de milieudienst (zie hoofdstuk 7: monitoring).

Ook bedrijven/ toeristische sector (campings bv.) worden aangemoedigd om op hun terrein een vijver (her)in te richten voor de vinpootsalamander (en andere amfibieën). Zo'n vijver kan tevens dienst doen als regenwaterbufferbekken. Ook zij kunnen een certificaat krijgen.

6.3.5 Gemeentelijke produktontwikkeling

Doelgroep

- Middenstand
- Inwoners
- Toeristen

Een aantal ideeën

- Postkaarten
- Pins
- Bierkaartjes
- ...

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

7 Monitoring en beheersevaluatie

7 Monitoring en beheersevaluatie

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lenders, Marijnissen & Felix (1993), Colazzo, Baert, Valck & Bauwens (2001), Lambrechts, De Coster & Indeherberg (2003).

In 2010 willen we weten welke inspanningen er in de gemeente Opglabbeek voor de vinpootsalamander geleverd werden. We willen ook weten of die inspanningen een invloed hebben gehad. Hoe is het gesteld met het leefgebied van de vinpootsalamander? Zijn er populaties bijgekomen of gaat de soort er op achteruit? Hoe we die vragen beantwoorden wordt in dit hoofdstuk beschreven. Het mag echter niet bij een éénmalige evaluatie blijven. Monitoren van soorten is de eerste stap naar een gedegen natuurbelief.

7.1 Inventariseren van de inspanningen

- Het registreren van gemeentelijke acties is een gemeentelijke taak. We vragen de gemeente dan ook een logboek en een persmap bij te houden.
- In het logboek wordt een korte beschrijving van de actie, de datum waarop de actie plaatsvond en - indien relevant - het aantal deelnemers dat aan de actie deelnam genoteerd. Indien mogelijk wordt eveneens genoteerd welke doelgroepen aan de actie deelnamen. In het logboek worden ook een aantal eenvoudig te meten indicatoren genoteerd die informatie geven over de interesse van de inwoners (= sociale draagvlak). We geven enkele voorbeelden.
 - Tonen de inwoners interesse voor het adoptieproject, wordt er informatie over het adoptieproject bij de gemeente gevraagd of worden er eerder bezwaren over het adoptieproject en bijhorende acties gemeld?
 - Krijgt de gemeente rechtstreekse positieve commentaar van de burger? Indien dit zo is, is dit ook een teken van draagvlak.
 - Indien een informatiebrochure of folder wordt aangeboden over de adoptiesoort kan ook opgevolgd worden hoeveel brochures er worden aangevraagd door de inwoners.
- Krantenartikels, artikels in het gemeentelijke of provinciale tijdschrift, informatie op websites of informatie in folders worden verzameld in een persmap.

De informatie in het logboek en de persmap gecombineerd met informatie over het gemeentelijke budget, het aantal ingediende projecten in het kader van de samenwerkingsovereenkomst, de bestuurlijke aandacht die het project krijgt (vb. agendering, studiedagen/vergaderingen bijgewoond/georganiseerd, etc.) zijn een goede graadmeter voor het draagvlak in de gemeente.

We vragen elke gemeente een vragenlijst in te vullen (bijlage "gemeentelijke vragenlijst" op cd-rom) en die jaarlijks naar het PNC op te sturen waar ze verwerkt zal worden.

7.2 Monitoring van de soort

In 2010 willen we vast kunnen stellen of het aantal populaties en het beschikbare leefgebied voor de vinpootsalamander in de gemeente is gestegen. Hoewel het landbiotoop belangrijk is, kan het aantal geschikte voortplantingspoelen als maat voor de status van het leefgebied gebruikt worden. De aan- of afwezigheid van vinpootsalamanders in deze poelen is dan weer een goede maat voor het aantal dieren dat in het gebied voorkomt.

Om een trend te kunnen vaststellen zijn minstens twee inventarisatierondes nodig. Een eerste ronde om de huidige situatie vast te leggen (nulmeting) en een tweede om na te gaan of de situatie verbetert. De nulsituatie zowel voor wat betreft verspreiding als voor wat betreft de ligging van het voortplantingsbiotoop (cf. poelen) is in Opglabbeek vrij goed gekend (zie hoofdstuk 3). In 2008 – 2009 moet echter wel onderzocht worden hoe het met de soort en zijn leefgebied gesteld is. Daarna worden de poelen elke drie jaar geïventariseerd.

a) Bepaling van de status van het voortplantingsbiotoop van de vinpootsalamander

Net als andere amfibieën heeft de vinpootsalamander waterpartijen nodig om zich in voort te planten. Vinpootsalamanders planten zich zeer vroeg in het seizoen voort en stellen geen al te hoge eisen aan hun voortplantingsbiotoop. De status van de poelen kan dus gecontroleerd worden op het moment dat de aan- of afwezigheid van de soort vastgesteld wordt. Aandachtspunten zijn

- Het al of niet aanwezig zijn van hoog opschietende vegetatie rond de poel (bomen). Dit kan zorgen voor ongewenste schaduw en bladafval in de poel
- Er moet ook gekeken worden of de poel niet aan het verlanden is (cf. dichtslibben)

Nieuwe poelen worden op de stafkaart ingetekend. Deze poelen krijgen een letter (van a tot z). De status van deze poelen wordt ook op het invulformulier in bijlage 5a genoteerd. Vergeet niet dit nummer samen met de status van de nieuwe poel op je invulformulier te noteren.

b) Bepaling van de status van de soort

Vinpootsalamanders kunnen gemakkelijk met de kleine watersalamander verward worden. Enkel tijdens het voortplantingsseizoen kunnen de mannetjes eenvoudig herkend worden aan het draadstaartje en de goed ontwikkelde vliezen tussen de tenen. Wijfjes vinpootsalamander zijn iets fijner gebouwd dan de wijfjes van de kleine watersalamander. Ze hebben ook een ongevlekte, rozige keel, terwijl de kleine watersalamander meestal (maar niet altijd) een gevlekte keel hebben. Dit kenmerk is echter niet erg betrouwbaar. De larven van de vinpootsalamander en kleine watersalamander kunnen niet van elkaar onderscheiden worden.

Een uitstekend werkje om amfibieën te determineren is het door RAVON uitgegeven boekje: "Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld". In het documentatiecentrum van Het Groene Huis vind je een aantal exemplaren.

Methode

Voor deze soort moet vroeg op het seizoen gezocht worden naar volwassen mannetjes, aangezien enkel op die manier met zekerheid vastgesteld kan worden dat er vinpootsalamander in de poel aanwezig is. Dit gebeurt in de maanden maart en april al kunnen in warmere jaren eind februari reeds dieren in de poel gevonden worden. Vinpootsalamanders kunnen met het schepnet of met fuiken gevangen worden.

Schepnet

Bij het scheppen bemonstert men eerst de oeverzone (minimaal 75%) waarbij het net onder de vegetatie gestoken wordt. Daarna dwarst men de poel enkele malen met het net vlak boven de bodem. Eens dieren gevangen worden stopt men de bemonstering. Deze methode is zeer efficiënt maar verstoort de vegetatie in de poel.

Als tijdens een eerste bezoek geen dieren gevangen worden, wordt de poel één of twee weken later een tweede keer bezocht.

De waarnemingen worden genoteerd op het invulformulier (bijlage 5b). Hierop wordt achter het poelnummer de datum waarop de bemonstering plaatsheeft genoteerd. In de volgende kolommen noteer je hoeveel mannelijke, vrouwelijke of juveniele dieren gevangen werden. Als je een poel bemonstert die niet op de stafkaart aangeduid is vergeet dan niet deze poel op de stafkaart in te tekenen en te voorzien van een letter.

In de kolom opmerkingen noteer je of er hoog opschietende vegetatie rond de poel staat (OV) en of de poel aan het verlanden is (VV).

Fuiken

De fuiken worden in de poel indien mogelijk onder vegetatie geplaatst. Het bovenste gedeelte van de fuik (circa 20cm) moet boven het water uitsteken. Amfibieën moeten immers regelmatig lucht kunnen happen. Het is daarom ook belangrijk de fuiken dagelijks te controleren, anders bestaat het risico dat de dieren verdrinken. De fuiken worden één week in de poelen geplaatst, best begin maart. Deze methode is minder efficiënt (arbeidsintensiever) maar je verstoort de poel wel minder. We bevelen dit type bemonstering sterk aan in poelen waar vinpootsalamander verwacht wordt.

Indien in de loop van deze week geen dieren gevangen worden kan de bemonstering veertien dagen later nogmaals herhaald worden.

De waarnemingen worden genoteerd op het invulformulier (bijlage 5b). Hierop wordt achter het poelnummer de datum waarop de bemonstering plaatsheeft genoteerd. In de volgende kolommen noteer je hoeveel mannelijke, vrouwelijke of juveniele dieren gevangen werden. Als je een poel bemonstert die niet op de stafkaart aangeduid is vergeet dan niet deze poel op de stafkaart in te tekenen en te voorzien van een letter.

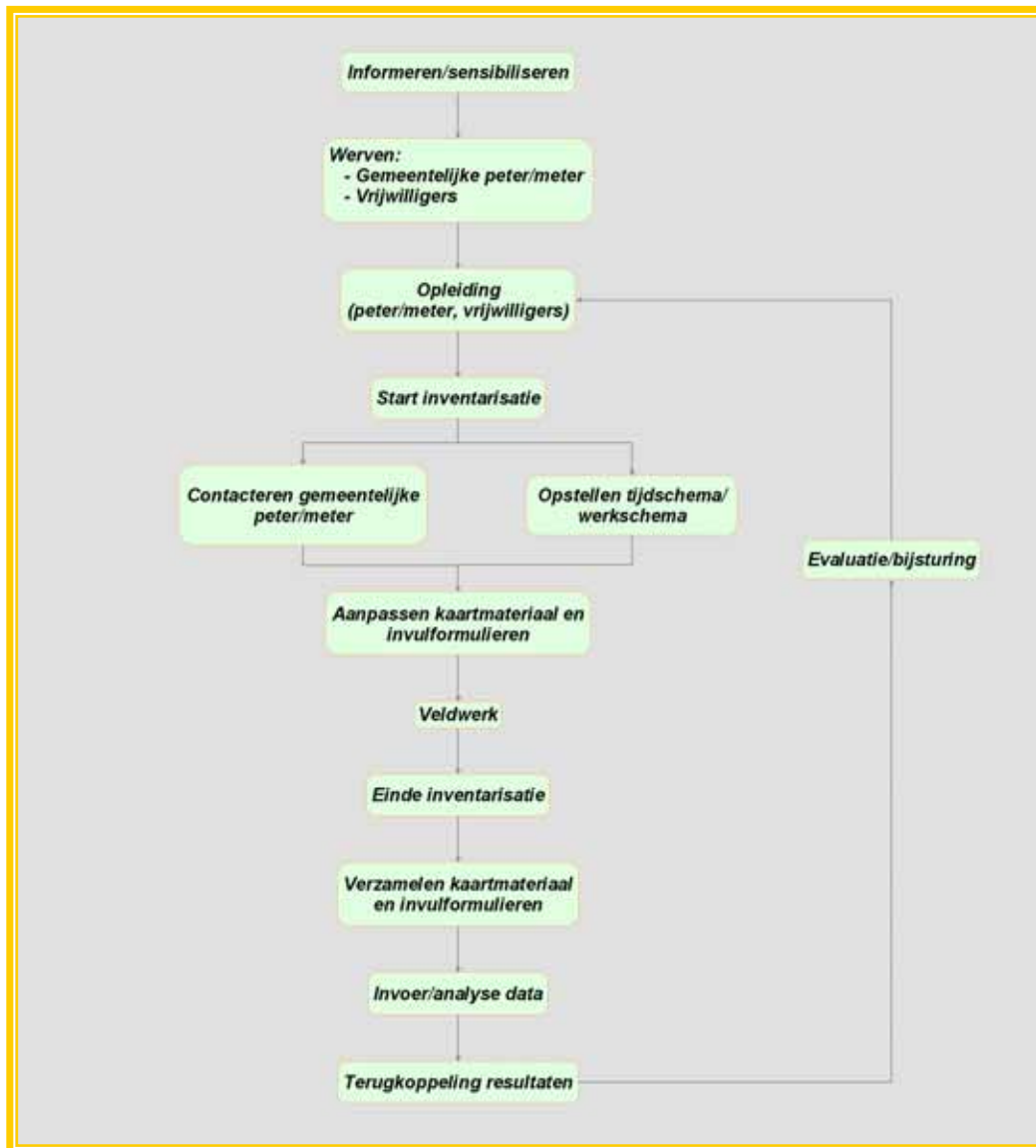
Belangrijk!!

De vinpootsalamander is een wettelijk beschermde soort die niet gevangen mag worden. Dit betekent dat voor de inventarisatie een toestemming moet gevraagd worden aan het Agentschap voor Bos en Natuur. Voor meer info kan je terecht bij de herpetologische werkgroep van LIKONA.

7.3 Taakverdeling

Bij de inventarisatie van deze soort worden verschillende organisaties en groepen betrokken. Het is dan ook bijzonder belangrijk goede afspraken te maken. In figuur 7.1 geven we een schematisch overzicht van de verschillende stappen.

We onderscheiden drie fasen. De voorbereiding, de eigenlijke inventarisatie en de verwerking nadien.

Figuur 7.1 Overzicht van de verschillende stappen die bij de organisatie van een inventarisatie moeten doorlopen worden.

7.3.1 Voorbereiding

Informereren/sensibiliseren

Een eerste stap is alle betrokkenen in de gemeente informeren. Welke soort werd er geadopteerd? Welke initiatieven zijn er gepland (opleidingen, uitstappen, inventarisaties)? Waar en wanneer vinden die activiteiten plaats? Hoe kunnen geïnteresseerden zelf hun steentje bijdragen? Al deze informatie moet op de een of andere manier aan mogelijke vrijwilligers doorgegeven worden.

Zowel de gemeente, het regionale landschap als de provincie gebruiken hiervoor hun informatiekanalen. Meer details zijn te vinden in hoofdstuk 6. Vooral de gemeente heeft hier een belangrijke taak naar haar inwoners toe. Om de monitoring efficiënt te laten verlopen is het immers belangrijk in elke gemeente een trekker aan te duiden, de adoptie peter/meter. De gemeente, eventueel geholpen door het regionaal landschap en LIKONA, duidt deze persoon aan en geeft zijn/haar coördinaten door aan de LIKONA coördinator (zie adresgegevens in bijlage 3).

Opleiden

Soorten en leefgebieden inventariseren is niet altijd even eenvoudig. Daarom wordt er opleiding voorzien voor de gemeentelijke peter/meter en de vrijwilligers.

Heel wat organisaties bieden dergelijke cursussen aan (zie hoofdstuk 6). Specifiek voor de vinpootsalamander vermelden we de cursussen en uitstappen die door het regionaal landschap rond de geadopteerde soorten georganiseerd worden (zie hoofdstuk 6) en de uitstappen van de amfibieën werkgroep van LIKONA.

De gemeente ondersteunt deze opleiding. Zij voorziet bijvoorbeeld vergaderruimte, organiseert de nodige postverzendingen, plaatst de aankondiging op de website en in het gemeentelijke infoblad of stelt haar kopieermachine en/of printers ter beschikking.

7.3.2 De eigenlijke inventarisatie

Opstart inventarisatie

Bij de start van elk nieuw seizoen neemt de LIKONA verantwoordelijke contact op (eventueel via het regionaal landschap) met de gemeentelijke peter/meter en bezorgt hem/haar het nodige materiaal (zie 7.2). Kaarten en invulformulieren vind je op de bijgeleverde cd-rom. De gemeente kan haar infrastructuur ter beschikking stellen om deze af te printen. Indien kaarten aangepast moeten worden via een GIS-systeem (vb. inkleuren nieuwe telgebieden, leggen trajecten, etc.) dan kan hiervoor een beroep gedaan worden op de LIKONA-coördinator.

De gemeentelijke peter/meter wordt eveneens geïnformeerd waar en wanneer er geteld moet worden.

De peter/meter neemt vervolgens contact op met de vrijwilligers en verdeelt het werk.

Inventarisatie

De peter/meter houdt contact met de vrijwilligers en controleert of de vooropgestelde doelstellingen gehaald worden. Hij/zij speelt eventuele vragen door aan deskundigen zoals de specialisten van de herpetologische werkgroep van LIKONA (contactgegevens in bijlage 3). Met vragen over stafkaarten en/of invulformulieren of het uitlenen van materiaal kan je bij het PNC terecht (contactgegevens in bijlage 3).

Iedere teller zorgt dat de volledig ingevulde formulieren en de stafkaarten bij de gemeentelijke peter/meter belanden. Als er een jaarlijkse terugkomdag georganiseerd wordt is dit het uitgelezen moment om al deze gegevens te verzamelen. De gemeentelijke peter/meter stuurt alle verwerkte gegevens door aan de LIKONA verantwoordelijke (contactgegevens in bijlage 3).

Het is eveneens belangrijk de vrijwilligers regelmatig te informeren over de voortgang van het project. Dit kan o.a. op de gemeentelijke website, op de website van het regionaal landschap of op infoavonden georganiseerd door de gemeente of het regionaal landschap. Dit kan een jaarlijkse 'terugkomdag' voor de vrijwilligers worden waar de gemeente logistiek ondersteunt (zie ook hoofdstuk 6).

Verzamelen data

De gegevens worden door de vrijwilligers verzameld. Elke vrijwilliger zorgt ervoor dat de bijgeleverde kaarten en invulformulieren volledig ingevuld worden.

Op het einde van het seizoen zorgt de gemeentelijke peter/meter ervoor dat alle formulieren aan de gemeente en aan de LIKONA-coördinator bezorgd worden. De LIKONA-coördinator neemt tijdig contact op met de peter/meter en/of de gemeente. Heel wat data gaan immers verloren omdat de gegevens niet tijdig of niet in de correcte vorm worden doorgegeven.

7.3.3 Naverwerking

Dataopslag en dataverwerking

Dit is specialistenwerk. Op het PNC worden de nodige databanken ontwikkeld waarin de gegevens opgeslagen kunnen worden. De data worden in deze databanken ingevoerd. Na een aantal jaren kan op basis van deze gegevens de trend van de geadopteerde soort worden bepaald. Deze trends geven dan aan in hoeverre de gestelde doelen bereikt werden en hoe effectief het gevoerde beheer was.

Terugkoppeling resultaten

Eens verwerkt moeten de resultaten teruggekoppeld worden naar de gemeenten en vrijwilligers. De LIKONA-coördinator bekijkt samen met het regionaal landschap hoe dit best georganiseerd kan worden (vb. lokale presentaties, presentaties op de LIKONA - studiedag, presentaties op Vlaamse studiedagen, presentatie op jaarlijkse terugkomdag). De gemeente kan hier logistieke steun geven en meehelpen bij het uitwerken van deze presentaties.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

8 Verdere acties

8 Verdere acties

De vinpootsalamander is een typische soort voor de Vallei van de Bosbeek. De Bosbeek vormt de grens tussen aan de ene oever Opglabbeek en aan de andere oever As en Maaseik. De vinpootsalamander komt ook op grondgebied van As en Maaseik voor.

Er zou dus gemeentegrensoverschrijdend gewerkt kunnen worden aan leefgebied voor de vinpootsalamander als één van de doelsoorten van de Vallei van de Bosbeek van bron tot monding. Maar ook de adoptiesoorten van As en Maaseik kunnen in dit project meegenomen worden. De bosbeekjuffer is de mascotte van zuurstofrijk stromend water en dus een indicator voor de waterkwaliteit van de beek. De jeneverbes stond vroeger ook boven op de droge flanken van de vallei, en is dus de mascotte van het aangrenzende landschap van de Vallei van de Bosbeek (die het Kempens Plateau doormidden snijdt). De vinpootsalamander is dan weer de mascotte van het landschap van het beekdal.

Een integraal project "Bosbeekvallei" , waarbij alle actoren betrokken worden, zou zeker een meerwaarde betekenen. Deze actoren zijn de drie gemeenten, de natuurverenigingen, en de beekbeherende instanties zoals Afd. Water, de provincie, de Wateringen, Aquafin.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

LITERATUURLIJST

Literatuurlijst

Colazzo, S., P. Baert, F. Valck & D. Bauwens, 2001. Kwantificeren van recente veranderingen in status van amfibieën en hun biotopen in het landelijke gebied. VLINA 00/02. Rapport Instituut voor Natuurbehoud. R.2002.03. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel, 120 pp.

Colazzo, S. & D. Bauwens, 2003. Aanwijzen van prioritaire soorten voor het natuurbeleid in de provincie Limburg. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud 2003.5, Brussel, 195 pp.

De Bruyn, L., A. Anselin, D. Bauwens, S. Colazzo, D. Maes, G. Vermeersch & E. Kuijken, 2003. The Status of Biodiversity in Flanders, 10 years after Rio. Bulletin of the Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Biology 73: 37-47.

Lambrechts, J., K. De Coster & M. Indeherberg, 2003. Handleiding voor monitoring van Grenspark De Zoom – Kalmthoutse heide. AEOLUS in opdracht van Grenspark De Zoom – Kalmthoutse heide, 67 pp.

Lemmens, T., 2007. Draagvlak voor soortbescherming bij de Limburgse gemeenten. Invloed van het project "Gemeenten adopteren Limburgse soorten". Thesis van de Wageningen Universiteit, Forest and Nature Conservation Policy Group, Wageningen, 104 pp.

Lenders, H.J.R., C.C.H. Marijnissen & R.P.W.H. Felix, 1993. Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland (RAVON), Nijmegen, 80 pp.

Peeters, M., A. Franklin, & J.L. Van Goethem, 2003. Biodiversity in Belgium. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 416 pp.

Peeters, M., J.L. Van Goethem, A. Franklin, M. Schlessen & H. De Koeijer, 2004. Biodiversiteit in België. Een overzicht. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 20 pp.

Schops, I., 1999. Amfibiën en reptielen in Limburg. Verspreiding, bescherming en herkenning. Provinciaal Natuurcentrum, Het Groene Huis, Bokrijk, 201 pp.

Internetreferenties

Europese verdragen: overzicht: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>

Verdrag van Bonn: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28051.htm>

Verdrag van Bern: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28050.htm>

Vogelrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML>

Habitatrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:NL:HTML>

Natura2000: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28076.htm>

6de milieu actieprogramma van de Europese Gemeenschap:

<http://europa.eu/scadplus/leg/nl/lvb/l28176.htm>

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan vinpootsalamander

OPGLABBEEK

BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Opglabbeek

In de eerste rij worden de Limburgse soorten die in de gemeente voorkomen vermeld. In de linkerkolom worden de criteria opgesomd en in de kolom daarnaast de maximum score die de soort voor dat criterium kan behalen. Onderaan staan de totale scores per soort. De vinpootsalamander haalde de tweede hoogste score (30).

Opglabbeek Aantal Limburgse soorten: 39									
	Klasse	Score	vinpootsalamander	heikikker	gevekte witsnuitlibel	hoogveenglanslibel	maanwaterjuffer	speerwaterjuffer	schaverfje
Rol van de gemeente									
Beschermingsmaatregelen voor de soort kunnen in het gemeentelijk beleid gekaderd worden.	Er werden al initiatieven genomen	10	0	0	0	0	0	0	0
	Er zijn initiatieven gepland	5	0	0	0	0	0	0	0
Risicofactoren									
De soort is erg gevoelig voor menselijke verstoring.		-5	0	0	0	0	0	0	0
De kans dat de soort op korte termijn verdwijnt is groot (kleine populatie, geïsoleerde populatie, lage dispersie-capaciteit soort, oncontroleerbare externe factoren..).		-5	0	0	0	0	0	0	0
Voordelen van de soort									
# gemeenten waarin de soort voorkomt.	1	20	0	0	20	0	0	0	0
	2 - 5	10	0	0	0	0	0	0	10
	6-10	5	0	5	0	5	5	5	0
# prioritaire soorten in de gemeente (score > 0).	1 - 10	5	5	5	5	5	5	5	5
Indicator soort, tzt. maatregelen getroffen voor deze soort komen ook andere (prioritaire Limburgse) soorten ten goede.		5	0	0	0	0	0	0	0
Aaibare soort waarmee de gemeente zich kan identificeren (vermarktbaar).	Door de gemeente geprefereerde soort	10	10	10	10	0	0	0	0
	Voor de gemeente aanvaardbare soort	5	0	0	0	0	0	0	0
	Weinig interesse	0	0	0	0	0	0	0	0
Draagvlak									
Bij het beheer van de soort kunnen meerdere doelgroepen betrokken worden.	>2 doelgroepen	10	10	0	0	0	0	0	0
	2 doelgroepen	5	0	0	0	0	0	0	0
SCORE			30	25	40	15	15	15	20

Volgende Limburgse soorten werden eveneens in Opglabbeek gevonden: geelgors, gekraagde roodstaart, houtsnip, roodborsttapuit, nachtzwaluw, veldleeuwerik, wespindief, wielewaal, zwarte specht, heikikker, bont dikkopje, groentje, koraaljuffer, metaalglanslibel, noordse witsnuitlibel, smaragdlibel, tangpantserjuffer, variabele waterjuffer, venwitsnuitlibel, blauwvleugelsprinkhaan, boskrekel, negertje, snortikker, veldkrekel, wekkertje, zadelsprinkhaan, bosdroogbloem, gaspeldoorn, gevlekte orchis, jeneverbes, klein warkruid, kruipbrem, ronde zonnedauw

Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden

Gemeente	Soort	Engelse naam	Wetenschappelijke naam
Alken	ijsvogel	common kingfisher	<i>Alcedo atthis</i>
As	jeneverbes	common juniper	<i>Juniperus communis</i>
Beringen	watersnip	common snipe	<i>Gallinago gallinago</i>
Bilzen	dwergblauwtje	small blue	<i>Cupido minimus</i>
Bocholt	geelgors	yellowhammer	<i>Emberiza citrinella</i>
Borgloon	gulden sleutelbloem	cowslip	<i>Primula veris</i>
Bree	grauwe klauwier	red-backed shrike	<i>Lanius collurio</i>
Diepenbeek	boomkikker	common tree frog	<i>Hyla arborea</i>
Dilsen-Stokkem	zadelsprinkhaan	bushcricket	<i>Ephippiger ephippiger</i>
Genk	rugstreepad	natterjack toad	<i>Bufo calamita</i> <i>Epidalea calamita</i>
Gingelom	knautiabij	solitary mining bee	<i>Andrena hattorfiana</i>
Halen	gewone eikvaren	common polypody	<i>Polypodium vulgare</i>
Ham	variabele waterjuffer	variable damselfly	<i>Coenagrion pulchellum</i>
Hamont-Achel	heivlinder	grayling	<i>Hipparchia semele</i>
Hasselt	gierzwaluw	common swift	<i>Apus apus</i>
Hechtel-Eksel	nachtzwaluw	nightjar	<i>Caprimulgus europaeus</i>
Heers	ingekorven vleermuis	geoffroy's bat	<i>Myotis emarginatus</i>
Herk-de-Stad	grote modderkruiper	weatherfish	<i>Misgurnus fossilis</i>
Herstappe	kattendoorn	spiny restharrow	<i>Ononis spinosa</i>
Heusden-Zolder	kleine ijsvogelvlinder	white admiral	<i>Limenitis camilla</i>
Hoeselt	das	badger	<i>Meles meles</i>
Houthalen-Helchteren	wekkertje	common green grasshopper	<i>Omocestus viridulus</i>
Kinrooi	grote weerschijnvlinder	purple emperor	<i>Apatura iris</i>
Kortesseem	eikelmuis	garden dormouse	<i>Eliomys quercinus</i>
Lanaken	klaverblauwtje	mazarine blue	<i>Polyommatus semiargus</i>
Leopoldsburg	zwarte specht	black woodpecker	<i>Dryocopus martius</i>
Lommel	boomleeuwerik	woodlark	<i>Lulula arborea</i>
Lummen	huiszwaluw	house martin	<i>Delichon urbica</i>
Maaseik	bosbeekjuffer	beautiful demoiselle	<i>Calopteryx virgo</i>
Maasmechelen	roodborsttapuit	stonechat	<i>Saxicola torquata</i>
Meeuwen-Gruitrode	boskrekel	wood cricket	<i>Nemobius sylvestris</i>
Neerpelt	wulp	curlew	<i>Numenius arquata</i>
Nieuwerkerken	kerkuil	barn owl	<i>Tyto alba</i>
Opglabbeek	vinpootsalamander	palmate newt	<i>Lissotriton helveticus</i>
Overpelt	groentje	green hairstreak	<i>Callophrys rubi</i>
Peer	knoflookpad	common spadefoot toad	<i>Pelobates fuscus</i>
Riemst	grauwe gors	corn bunting	<i>Emberiza calandra</i>
Sint-Truiden	veldleeuwerik	eurasian skylark	<i>Alauda arvensis</i>
Tessenderlo	gekraagde roodstaart	common redstart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Tongeren	steenuil	little owl	<i>Athene noctua</i>
Voeren	hazelmuis	common dormouse	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Wellen	kamsalamander	warty newt, crested newt	<i>Triturus cristatus</i>
Zonhoven	roerdomp	great bittern	<i>Botaurus stellaris</i>
Zutendaal	veldparelmoervlinder	glanville fritillary	<i>Melitaea cinxia</i>

Bijlage 3: lijst met contactpersonen

Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Winterslagstraat 87, 3600 Genk
tel.: 089 32 28 10
e-mail: info@rlkm.be
website: www.rlkm.be

Els Peusens
Promotor GALS-poject
e-mail: els@rlkm.be

Sabine Delhaise
Coördinator Natuur
e-mail: sabine@rlkm.be

Trees Verhelle
Landschapsanimateur
e-mail: trees@rlkm.be

Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren

Vorststraat 2, 3500 Hasselt
tel.: 011 31 38 98
e-mail: info@rlh.be
website: www.rlh.be

Regionaal Landschap Lage Kempen

Grote Baan 176, 3530 Houthalen-Helchteren
tel.: 011 78 52 59
e-mail: info@rlk.be
website: www.rlk.be

Natuurpunt Afdeling Opglabbeek

Luc Swerts - voorzitter
Hoeverweg 77, 3660 Opglabbeek
tel.: 089 85 48 65
e-mail: Luc.swerts@scarlet.be

Provinciaal Natuurcentrum

Het Groene Huis
Domein Bokrijk, 3600 Genk
tel.: 011 26 54 50
e-mail: pnc@limburg.be

Peter Baert
Projectcoördinator GALS-project
tel.: 011 26 54 88
e-mail: pbaert@limburg.be

Luc Crevecoeur
LIKONA-coördinator
tel.: 011 26 54 62
e-mail: lcrevecoeur@limburg.be

Johan Lambrix
MOS-coördinator
tel.: 011 26 54 59
e-mail: jlambrix@limburg.be

Agentschap voor Natuur en Bos

Koningin Astridlaan 50 B5, 3500 Hasselt
tel.: 011 26 44 90

Stijn Keunen
Boswachter
tel.: 0473 31 60 30
e-mail: stijn.keunen@lne.vlaanderen.be

Herpetologische Werkgroep van LIKONA

Peter Engelen - voorzitter
Eén Meilaan 13, 3650 Dilsen-Stokkem
tel.: 089 75 66 09
e-mail: peter.engelen@euphonymet.be

Bijlage 4: basistekst communicatie

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa!

Limburg is het meest bekend om haar “groene” imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de Vlaamse natuur komt immers nog in Limburg voor. Wat velen niet weten is dat heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten dit groene Limburg als hun thuishaven kozen ... hopen om van hieruit te kunnen groeien.

De Limburgse situatie is heel erg vergelijkbaar met wat er op wereldvlak gebeurt: steeds meer plant- en diersoorten hebben een steeds kleinere oppervlakte om te leven. Nochtans levert deze biodiversiteit (geheel van planten en dieren en hun leefgebieden) al miljoenen jaren de mensen heel wat op: gezond voedsel, drinkbaar water, veilige thuishaven, bestrijding van ziektes, enz. Vandaar dat de Europese regeringsleiders het initiatief namen om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen: het project kreeg de naam “Countdown 2010” en beoogt de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan tegen 2010. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken... Hiervoor moet je in Limburg zijn natuurlijk! Al heel wat jaren wordt er pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en nu is dat niet anders!

Om deze zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven nam het provinciebestuur van Limburg in samenwerking met de Limburgse regionale landschappen het initiatief om te starten met een uniek voorbeeldproject voor Europa: het project “Limburgse soorten”.

Eén van de doelstellingen van het project Limburgse soorten is dat gemeentebesturen een zeldzame of bedreigde Limburgse soort “adoptereren” om er zorg voor te dragen, ... een soort van foster-parents-plan voor onze planten en dieren, zeg maar.

Het project Limburgse soorten wordt gefinancierd door de provincie Limburg met steun van Europa (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO). 5 mensen zetten de komende jaren hun beste beentje voor om dit project samen met alle partners tot een succes te brengen.

En de resultaten blijven niet uit: “alle vierenvestig Limburgse gemeenten” adopteerden reeds een Limburgse soort! Soorten zoals bv. de boomkikker, de modderkruiper, de nachtzwaluw, de das, enz. mogen allen stilletjes hopen op een betere toekomst. Dit is echt een opsteker!

Volgende stap is samen met de gemeentebesturen voor al deze soorten een actieplan op te stellen en samen met alle organisaties en mensen met een hart voor natuur stappen te zetten voor een aangename leefomgeving en een duurzame toekomst voor ons en de komende generaties!

Limburgse soorten, een voorbeeld voor Europa!

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Een initiatief van de provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen.

Project met de financiële steun van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Doelstelling-2-programma Limburg 2000-2006 (projectnummer: 2.2.11/D2/1056).

PROJECTBUREAU

Els Peusens (promotor), Joep Fournieu (promotor), Inge Nevelsteen (promotor), Joke Rymen (promotor), Esengül Gölpek (administratieve medewerkster), Peter Baert (coördinator).

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Smeets (gedeputeerde), Frank Vranken (kabinetsmedewerker), Johan Van den Broek (directeur MINA), Jan Stevens (diensthoofd PNC), Marcel Kerff (directeur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren), Ilse Ideler (directeur Regionaal Landschap Lage Kempen), Ignace Schops (directeur Regionaal Landschap Kempen & Maasland), Luc Crèvecoeur (coördinator LIKONA), Niki Saenen (deskundige MINA), Peter Baert (coördinator GALS-project).

STUURGROEP

Raad van bestuur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren, Raad van bestuur Regionaal Landschap Lage Kempen, Raad van bestuur Regionaal Landschap Kempen & Maasland. Dagelijks bestuur GALS-project.

BEGELEIDINGSCOMITÉ

Het dagelijks bestuur GALS-project, Tom Artois (Universiteit Hasselt), Dirk Bauwens (INBO), Geert Beckers (Agentschap voor Natuur en Bos), Bert Berten (INBO + plantenwerkgroep, LIKONA), David Beyen (Limburgs Landschap vzw), Peter Engelen (voorzitter herpetologische werkgroep LIKONA), Jos Eykens (voorzitter vissenwerkgroep LIKONA), Jan Gabriëls (voorzitter vogelwerkgroep LIKONA), Dries Gorissen (Agentschap voor Natuur en Bos), Thomas Lemmens (Wageningen Universiteit), Benny Mathijs (Agentschap voor Natuur en Bos), Roger Nijssen (dassenwerkgroep LIKONA), Paula Ulenaers (Vlaamse Landmaatschappij), Tom Verschraegen (Agentschap voor Natuur en Bos), Nico Verwimp (Agentschap voor Natuur en Bos).

COLOFON

De deputatie van de Provincieraad van Limburg,
Steve Stevaert, gouverneur-voorzitter,
Marc Vandeput, Sylvain Sleypen,
Gilbert Van Baelen, Frank Smeets, Hilde Claes,
Erika Thijs, gedeputeerden en Valère Cornelis,
wnd. provinciegriffier.

In samenwerking met:

Het Regionaal Landschap Kempen en Maas-
land vzw en de gemeente Opglabbeek.

REDACTIE

Els Peusens

EINDREDACTIE

Peter Baert

TEKSTVERBETERING

Dirk Bauwens, Viviane Deferme, Peter Engelen,
Ignace Schops, Jan Stevens

ADVIES

Acties: Peter Baert, Ignace Schops

Communicatie: Anneleen Mengels

Monitoring: Dirk Bauwens, Peter Engelen

Draagvlak: Thomas Lemmens

FOTO'S

Anneleen Mengels, Jan Van Der Voort

ORTHOFOTO'S

Middenschaling, kleur, provincie Limburg: VLM/
OC en provincie Limburg, opname 2003 (AGIV)

BEELDBEWERKING EN LAY-OUT

Esengul Gölpek, Peter Baert

LOGO

Blikvoer

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jan Stevens, Provinciaal Natuurcentrum,
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk

D/2007/5857/76

Gemeenten adopteren Limburgse soorten

Een initiatief van de Provincie Limburg en de Limburgse Regionale Landschappen
Project met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)